

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Det dubbla utanförskapet

**En kvalitativ intervjustudie om yrkesverksammas
resonemang kring partnervåld mot bisexuella kvinnor
med fokus på kontroll och makt**

Amy Nicolas & Karin Samuelsson

Kandidatuppsats: SOPA 63

Aktuell termin: VT 2019

Handledare: Annika Capelån

Examinator: Eva Palmblad

Authors: Amy Nicolas & Karin Samuelsson
Title: The double alienation
Supervisor: Annika Capelán
Assessor: Eva Palmblad

Abstract

The purpose of this study was to investigate the phenomenon of psychological intimate partner violence among bisexual women. For this, semi-structured interviews were conducted with professionals who meet women who have been subject to intimate partner violence. The theoretical perspectives used for the analysis were Social Constructivism and Gender Theory, with a focus on power and control. The results showed certain contradictions as to how the interviewees encountered the phenomenon: some of them stressed the particular vulnerable position of bisexual female women in terms of psychological violence, while a few of the interviewees could not distinguish bisexual women's vulnerability in their day to day practice. Three possible reasons were found for this contradiction. The first, was that professionals may not ask questions about the other person's sexuality. The second, was that bisexual women may not contact the organisations that provide help and support for vulnerable women. The third, was that there may be a general lack of knowledge about LGBTQ-matters in society, including among professionals working with intimate partner violence. The findings point towards a dominant system where gender and sexuality form part of socially constructed heteronormative ways of seeing, and where certain groups, such as bisexual women, can easily disappear, in spite of being exposed to violence.

Key words: Intimate partner violence, psychological violence, coercive control, LGBTQ, bisexual women.

Förord

Vi vill tacka alla intervjupersoner som deltagit i vår studie och på så sätt delat med sig av sin kunskap och ett extra tack till dig som inspirerat oss att välja detta ämne och stöttat på distans. Vi vill också ta tillfället i akt och tacka vår handledare Annika Capelán som varit lyhörd inför vår vision och som bidragit med många kloka tankar ända in i det sista, utan dig hade det aldrig gått.

Ett sista tack riktar vi till varandra för att detta blir ännu en punkt på listan över saker vi överlevt.

Tack!

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Problemformulering	5
1.2 Syfte och frågeställningar	8
1.3 Avgränsning	8
1.4 Arbetsfördelning	9
2. Kunskapsläget	9
2.1 Våld i nära relationer	9
2.2 Mäns våld mot kvinnor	10
2.3 Kvinnors våld mot kvinnor	11
2.4 Bisexuella kvinnor	13
2.5 Hotfull kontroll som psykisk misshandel	14
3. Teori	15
3.1 Socialkonstruktivism	16
3.1.1 Kategorisering	17
3.1.2 Kön	17
3.2 Queerteori	18
3.2.1 Kön	18
3.2.2 Heteronorm	19
3.3 Makt som teoretiskt begrepp	19
4. Metod	20
4.1 Val av forskningsmetod	20
4.2 Urval	21
4.2.1 Begränsningar och förtjänster	22
4.3 Tillvägagångssätt	23
4.3.1 Tillförlitlighet och trovärdighet	24
4.4 Analysmetod	26
4.5 Förförståelse	26
4.6 Etiska överväganden	27
5. Analys	29
5.1 Psykiskt partnervåld	30
5.2 Makt och kontroll	33
5.3 Sexualitet	36
5.4 Kategoriseringar och fördomar	39
5.5 Vikten av att bredda vår kunskap	42
6. Avslutande diskussion	44
6.1 Vidare forskning	46
7. Referenser	47
Bilagor	49
Bilaga 1: Brev	49
Förfrågan om medverkan i studie inför C-uppsats	49
Bilaga 2: Intervjuguide	50
Intervjuguide	50

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Kvinnokonventionen är en av FNs konventioner som trädde i kraft år 1979. Målet med konventionen är att eliminera alla former av diskriminering av kvinnor och att alla stater ska kunna garantera kvinnor samma rättigheter som män (UN Women 2019). Sverige var ett av de första länderna att ratificera konventionen även om den än idag inte gäller som svensk lag (UN Women 2019). Konventionen belyser bland annat ekonomiska och politiska ojämlikheter och skillnader i utbildning beroende på kön men lägger också vikt vid att utesluta könsstereotypiska uttalanden i media eller pedagogiskt material (Merry 2006:74-75). Konventionen lägger även vikt vid att uppnå jämställdhet genom att uppmärksamma våld mot kvinnor. I ett flertal av konventionens artiklar framgår det att våld mot kvinnor kan kopplas till ekonomisk ojämställdhet mellan könen, stereotyper om kön och bilden av kvinnans plats i familjesammanhang (Merry 2006:76). Kvinnors utsatthet är här ett viktigt tema.

Som en förklaring till kvinnors utsatthet i samhället framhåller Hirdman (1988) att vi lever i ett ”genussystem” vilket innebär att samhällsstrukturer är byggda på processer, föreställningar och förväntningar som skapar mönster som i sin tur upprätthåller en viss social ordning. Systemet grundar sig på två principer, där det första är att hålla isär det ”manliga” och ”kvinnliga” och det andra är att det manliga utgör normen och därför också det allmängiltiga (Hirdman 1988:51). Enligt detta synsätt kan kvinnan aldrig uppnå mannens status i samhället.

Tankegångarna om det manliga som norm i ett genussystem pekar mot att normer har stor betydelse i sociala fenomen. Normer anger vilka handlingar som är önskvärda och vilka som inte är det och reflekterar därför en allmängiltig bild av hur man bör leva ett bra liv (Baier & Svensson 2018:9). Inom forskning om genus och kön ligger fokus ofta på just normer - hur de visar sig och hur de fungerar. Ofta är det först när beteenden eller individer bryter mot normer som de blir märkbara (Baier & Svensson 2018:10). Att bryta mot en norm leder till sanktioner (Baier & Svensson 2018:91). Enligt logiken att det ”manliga” utgör normen, är kvinnor redan i sin existens normbrytande och sanktioneras därefter.

En konsekvens av ovan nämnda ojämlikheten mellan män och kvinnor är att kvinnor riskerar att utsättas för våld. Denna utsaga stöds av resultat som kommit fram i forskning om våld i

nära relationer. Uttrycket våld i nära relationer används ofta för att tala om våld som uppstår mellan personer i en partnerrelation men kan i vissa fall också vara våld som en förälder utsätter sitt barn för (Ekström 2016:42).

Våld som begrepp delas ofta upp i olika typer. Enligt Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet som trädde i kraft i Sverige 2014 kan våld i hemmet delas upp i de fyra kategorierna fysiskt, sexuellt, psykiskt och ekonomiskt våld (Europarådet 2014:6). I Brottsförebyggande Rådets rapport från 2014 framkommer det att fler kvinnor, procentuellt sett, utsätts för psykiskt våld än för fysiskt våld. Trots detta fokuserar de flesta studier vi hittat på fysiskt våld. Det tyder på att det skulle kunna finnas kunskapsluckor gällande just psykiskt våld. Detta är anledningen till att vi valt att fokusera på psykiskt våld i vår studie.

Även om begreppet våld i nära relationer per definition är bredare, är många studier inriktade på partnervåld, och då främst en mans våld mot en kvinnlig partner. Enligt Brottsförebyggande Rådet var 78% av de som angett att de blivit utsatta för våld i nära relationer kvinnor (Brottsförebyggande Rådet 2009:29). Rapporten visade också att fenomenet är utbredd över hela samhället. Människor blir utsatta oberoende av ålder, sysselsättning, utbildning, etnicitet och klasstillhörighet (Brottsförebyggande Rådet 2009:29).

Det är dock inte enbart kvinnor i heterorelationer som är utsatta för partnervåld. Messingers (2011) studie visar till exempel att nästan 36% av de heterosexuella män som medverkar i studien har varit utsatta för verbalt våld i en parrelation och att 7,5% av dem blivit utsatta för fysiskt våld. Även individer i homosexuella relationer uppgav till 55% att de blivit utsatta för psykiskt våld i en parrelation och 29% av dem uppgav att de blivit utsatta för fysiskt våld (Messinger 2011:2236).

Att den största delen av tillgänglig forskning om våld i nära relationer fokuserar på mäns våld mot kvinnor i heterosexuella relationer är därför intressant och grundar sig enligt Masri (2018) i att det även finns normer i samhället kring förståelsen av våld i nära relationer där det främst framställs som ett problem som handlar om att en man utövar makt och kontroll över en kvinna (Masri 2018:82). Makt och kontroll har ofta en viktig del i psykiskt partnervåld,

Dichter et. al. (2018) framhåller att partnervåld med inslag av hotfull kontroll innehåller grövre våld samt ökar risken för eskalerat våld (Dichter et. al. 2018:597).

Normer kring vem som utsätter och vem som blir utsatt leder exempelvis till att män i heterorelationer och individer i samkönade relationer inte blir lika uppmärksammade när de blir utsatta för våld i sin relation och riskerar att få mindre stöd av samhället (Masri 2018:82). Register (2018) påvisar också att kvinnor som utsätts av partnervåld från andra kvinnor ofta beskriver en rädsla inför att berätta om detta då de är oroliga över reaktionerna från det heteronormativa samhället (Register 2018:4). En förklaring skulle kunna vara en dominerande heteronorm, dvs att lagarna, strukturerna och institutionerna vi lever bland, upprätthåller heterosexualitet som det naturliga och det som är allomfattande (Ambjörnsson 2016:47).

I Messingers studie från 2011 framkommer det att 82% av de bisexuella kvinnor som deltagit i studien, någon gång har blivit utsatta för verbalt våld av sin partner (Messinger 2011:2236). Även Goldberg & Meyer (2012) kommer i sin studie fram till att 51% av de bisexuella kvinnor som intervjuades någon gång hade blivit utsatta för någon form av psykiskt våld inom en partnerrelation (Goldberg & Meyer 2012:6). Detta var någonting som väckte vårt intresse och som gjorde att vi valde att fokusera på just denna målgrupp i vår studie. Målgruppen visar sig i flera studier vara den mest utsatta gruppen för psykiskt partnervåld men trots det saknas det studier kring underliggande faktorer. Vi ser därför ett behov av ytterligare forskning kring fenomenet.

Anledningen till att vi väljer att undersöka psykiskt partnervåld med fokus på makt och kontroll grundar sig i ett intresse för maktrelationer samt hur Dichter et. al. (2018) framhåller att partnervåld med inslag av hotfull kontroll innehåller grövre våld samt ökar risken för eskalerat våld (Dichter et. al. 2018:597).

För att samla information kring ämnet och för att kunna bidra med kunskap inom området har vi valt att prata med yrkesverksamma som i sitt arbete möter kvinnor som blivit utsatta för våld i nära relationer. Detta för att ta reda på hur yrkesverksamma resonerar kring hur våld i nära relationer tar sig uttryck samt om, och i så fall hur, bisexuella kvinnors utsatthet utmärker sig i praktiken. Vi kommer sedan, med hjälp av queerteori och socialkonstruktivism, att analysera materialet för att undersöka vilka bakomliggande strukturer det finns som skulle

kunna förklara och hjälpa oss att förstå bisexuella kvinnors utsatthet för psykiskt partnervåld med särskilt fokus på kontroll som en form av psykiskt våld.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka hur de yrkesverksamma resonerar kring psykiskt partnervåld mot bisexuella kvinnor som fenomen med fokus på kontroll och makt. Syftet kommer att uppnås med stöd av följande frågeställningar:

- Hur resonerar intervjupersonerna kring kopplingen mellan psykiskt våld och makt/kontroll?
- Hur beskriver intervjupersonerna att bisexuella kvinnors utsatthet för våld i nära relationer tar sig uttryck?
- Vilka eventuella bidragande faktorer ser intervjupersonerna till bisexuella kvinnors utsatthet för partnervåld?

1.3 Avgränsning

På grund av tidsbegränsning och att ämnet våld i nära relationer visar sig vara väldigt brett har det krävts vissa avgränsningar i studien. Till att börja med valde vi att enbart fokusera på partnervåld och därmed utesluta alla andra typer av våld som går in under begreppet våld i nära relationer. Vi valde också att enbart fokusera på den psykiska aspekten i partnervåld och att inte ta hänsyn till fysiskt våld.

Efter det bestämdes vi att i denna studie utgå från ett binärt könsperspektiv samt monogama förhållanden då det finns väldigt lite forskning som integrerar det icke-binära perspektivet och/eller fokuserar på polygama relationer. Det hade därför blivit svårt att få en tillräckligt konkret plattform för en studie som tar hänsyn till både binära och icke-binära personer samt monogama och polygama personer.

Vår studie tar inte heller hänsyn till bisexuella mäns utsatthet för eller upplevelser av partnervåld, mäns våld mot män eller kvinnors våld mot män. Största bakomliggande orsak till det var att det hade blivit en alldeles för omfattande studie. Det finns dessutom fler verksamheter inriktade på våld mot kvinnor än på våld mot män i partnerrelationer vilket underlättade i processen av att söka intervjupersoner.

1.4 Arbetsfördelning

Under arbetet med denna studie har vi försökt att dela upp arbetet på ett rättvist sätt. Alla förberedelser inför intervjuerna gjorde vi tillsammans och intervjuerna höll vi ihop.

Transkriberingarna delade vi jämnt mellan oss. De olika delarna av uppsatsen jobbade vi med genom att skriva på varsina underrubriker parallellt. Trots detta valde vi att i största möjliga utsträckning sitta tillsammans under skrivandet för att göra det lättare att be om råd eller bolla idéer. Vi har också läst vad den andra skrivit genomgående under processen och hjälpt till med att komplettera delar som saknades eller omformulera delar som var svåra att förstå. Det går därför inte att särskilja vilka delar som skrivits av vem. Slutligen har vi båda läst igenom hela uppsatsen flera gånger med fokus på olika saker som formalia, begreppsanvändning och övergångar för att försäkra oss om att det finns en genomgående röd tråd i hela arbetet. Vi upplever att samarbetet mellan oss har varit mycket bra.

2. Kunskapsläget

I det här avsnittet kommer vi att redogöra för det kunskapsläge vi utgår ifrån i vår studie. Vi har delat upp kunskapsläget i fem kategorier som tillsammans bildar en plattform för vår forskning. Första kategorin är våld i nära relationer där vi använder en svensk nationell kartläggning över våld i nära relationer. Andra kategorin är mäns våld mot kvinnor där vi använder en svensk avhandling om kvinnor som blivit våldsutsatta av män och socialtjänstens bemötande. Tredje kategorin är kvinnors våld mot kvinnor. I det här avsnittet använder vi oss av en kvalitativ studie från USA som undersöker kvinnors upplevelser av våld från en samkönad partner. Fjärde kategorin handlar om bisexuella kvinnors utsatthet och avsaknaden av forskning som finns. Här har vi valt att inledande utgå från en sammanställning av forskning på bisexuella kvinnor för att belysa kunskapsluckor kring ämnet. Vi återger sedan statistik från en studie som ingår i forskningssammanställningen för att tydliggöra bisexuella kvinnors påstådda utsatthet. Slutligen är den femte kategorin hotfull kontroll som en form av psykisk misshandel där vi utgår från en kvantitativ studie från USA som mäter samband mellan partnervåld och hotfull kontroll. Varje studie vi har valt kan alltså beskriva en del i pusslet som är vårt ämne.

2.1 Våld i nära relationer

Våren 2012 utförde Brottsförebyggande Rådet en nationell kartläggning av brott i nära relationer inom ramarna för den årligen utförda Nationella Trygghetsundersökningen på

uppdrag av regeringen. Nära relationer definierades som partnerförhållande, både inom och utom äktenskap samt oberoende av om personerna varit samboende eller inte. De brottsrubriceringar studien utgick ifrån var då systematiska kränkningar och förödmjukelser, försök att inskränka friheten, hot, trakasserier, misshandel, grov misshandel, sexualbrott och grova sexualbrott. Syftet med studien var att kartlägga hur många som utsatts för brott i nära relation senaste året eller tidigare i livet samt i vilken utsträckning brotten varit återkommande. Resultatet visade ingen större skillnad i utsattheten mellan kvinnor och män då 7,0 procent av kvinnorna och 6,7 procent av männen uppger ha blivit utsatta det senaste året. Ser man till uppdelning mellan fysiskt och psykiskt våld är även där resultaten lika mellan könen (Brottsförebyggande Rådet 2014:6-7).

Trots att det vid en första anblick kan verka som att utsattheten är jämt fördelad mellan könen pekar också studien mot en del skillnader. En tydlig skillnad är att kvinnor i högre grad blir utsatta för grövre våld och våld de behöver söka sjukvård för (Brottsförebyggande Rådet 2014:49). En annan skillnad är att kvinnor i högre grad utsätts för återkommande våld. Allra främst visar studien skillnad på grovt våld där 20 procent av de kvinnor och 0 procent av de män som uppger att de blivit utsatta för grovt våld senaste året utsatts en gång i veckan (Brottsförebyggande Rådet 2014:60-61).

Slutligen visar studien att 81 procent av dem som utsatts för fysiskt våld också uppger att de blivit utsatta för psykiskt våld. Däremot är det endast 50 procent av de som uppger sig blivit utsatta för psykiskt våld som också blivit utsatta för fysiskt. Detta visar att det är vanligare att de som utsätts för misshandel eller sexualbrott även utsätts för någon form av psykiskt våld än tvärtom (Brottsförebyggande Rådet 2014:68).

2.2 Mäns våld mot kvinnor

Ekström (2016) framhåller i sin avhandling om mäns våld mot kvinnor i nära relationer att socialtjänstens ansvar för brottsoffer i stort, men också specifikt våldsutsatta kvinnor, förtydligats och omstrukturerats sedan 1990-talet. I linje med detta har socialtjänstlagen skärpts vilket har öppnat upp för diskussion om ämnet kring mäns våld mot kvinnor (Ekström 2016:19-20).

I samtal om partnervåld blir begrepp och benämningar viktiga. Våld i nära relationer kan innefatta flera olika fenomen och att könsneutrala beskrivningar av både brottsoffer och förövare kan dölja de maktskillnader som finns mellan könen. Ekström (2016) har därför valt att benämna problematiken som mäns våld mot kvinnor i nära relationer för att belysa mäns maktposition och kvinnans underläge (Ekström 2016:22-23).

Ekström (2016) argumenterar att socialtjänsten, genom att hantera partnervåld oberoende av kön, kan öka känslan av maktlöshet hos de kvinnor som söker hjälp. Kritiken som riktats mot socialtjänsten är att de neutraliserar våldet istället för att arbeta med kvinnomisshandel som ett strukturellt problem vilket leder till att de våldsutsatta kvinnorna som möter socialtjänsten inte alltid känner sig förstådda (Ekström 2016:21).

Genom kvalitativa intervjuer med socialarbetare undersöker sedan Ekström (2016) socialarbeters syn på arbetet med våldsutsatta kvinnor. Resultatet visar att socialarbetare i hög grad upplever sig kunna identifiera behoven som finns men att det finns utmaningar i att uppfylla dessa behov som orsakar att våldsutsatta kvinnor inte alltid får den hjälp de behöver. Slutsatsen i studien är att det inte går att säga något konkret om vilken hjälp en våldsutsatt kvinna har rätt till då det saknas allmänna riktlinjer och därför varierar mellan olika instanser och kommuner. Det innebär att var en kvinna befinner sig eller vem, inom socialtjänsten, hon möter kommer att påverka vilket stöd hon blir erbjuden (Ekström 2016:83-85).

2.3 Kvinnors våld mot kvinnor

Register (2018) inleder med att beskriva hur partnervåld inom heterosexuella par är ett ämne som blivit mycket omtalat på senare tid men att det fortfarande behövs mer forskning om partnervåld inom homosexuella par och främst då par mellan två kvinnor. Hon framhåller att detta beror på samhällets heteronorm och patriarkala strukturer samt kategoriseringar kring män och deras antagna fysiska styrka. Genom att fixera blicken vid könens olika styrka och makt, förbiser man det våld som också kan ske mellan två kvinnor, framhåller Register (2018:1).

Det finns dessutom en försiktighet inom forskning kring våld inom homosexuella relationer då man är rädd för att cementera fördomar, förvärra stigmatiseringen kring dessa grupper och bidra till en mer utbredd homofobi (Register 2018:3).

De kvinnor som har berättat om partnervåld inom sina samkönade relationer har uttryckt stor rädsla inför reaktionerna från det heteronormativa samhället men också reaktionerna de är rädda att mötas av från sitt lesbiska kontaktnät. Dessa två rädslor kan hindra en kvinna, i en relation med en annan kvinna, från att berätta om sin upplevelse (Register 2018:4).

Register (2018) argumenterar att det finns flera fördomar kring homosexuella relationer som gör att ämnet inte får det fokus det hade behövt. Exempel på sådana fördomar kan vara att kvinnor inte är våldsamma, att kvinnor endast brukar våld som självförsvar, att alla homosexuella kvinnor är jämlikhetskämpar, att partnerrelationer mellan två kvinnor inte har någon obalans i makt och att kvinnor ändå inte är starka nog för att orsaka någon allvarlig skada (Register 2018:6-7).

Studien som Register (2018) genomfört är en kvalitativ studie med åtta kvinnliga respondenter som varit i förhållande med en annan kvinna. Av dessa åtta respondenter hade sex blivit utsatta för partnervåld av sina kvinnliga partner (Register 2018:11-12). Ett genomgående mönster för dessa kvinnors berättelser var hur förövaren tagit kontroll. Alla berättelser började med att förövaren begränsat kvinnans kontakt med vänner och familj vilket isolerat kvinnan mer och mer samt gjort kvinnan beroende av sin partner. Efter detta eskalerade situationen till antingen psykisk eller fysisk misshandel (Register 2018:14).

Det psykiska våldet innehåller främst samma inslag oavsett sexuell läggning: hot, kontroll, skrämeltaktiker, emotionell misshandel, isolering och förminskande (Register 2018:20). Icke-hetero personer kan däremot också utsättas för hot av sin partner om att denne ska avslöja ens sexuella läggning för kollegor, vänner eller familj vilket för många kan bli en allvarlig form av psykisk misshandel (Register 2018:5).

Inom samkönade kvinnliga relationer är det vanligast att personen som blir utsatt blir det i sin första relation med en kvinna. Förövaren har vanligen mer erfarenhet av relationer med andra kvinnor och ett större lesbiskt kontaktnät som hon bjuder in den utsatta till under relationen. För en person som genomgår inre konflikter kring sin egen sexuella läggning blir ett sådant kontaktnät mycket viktigt och leder således till rädsla för att exkluderas ur den nyfunna gemenskapen ifall relationen tar slut. Detta är ofta orsaken till maktobalansen som gör att

offret blir beroende av förövaren och därför stannar kvar trots att partnern agerar allt mer kontrollerande och blir allt mer våldsam (Register 2018:6). Misstro till myndigheter är en annan vanlig orsak till att stanna i våldsamma relationer istället för att söka hjälp (Register 2018:5).

2.4 Bisexuella kvinnor

Bermea, van Eeden-Moorefield och Khaw (2018) har utfört en studie som är en kombination av en textanalys och en litteraturöversikt på forskning om bisexuellas upplevelser av partnervåld. Trots att våld i nära relationer är ett omdebatterat ämne och mycket forskning gjorts på ämnet framhåller författarna att den största delen av tidigare forskning handlar om våld i relationer mellan en man och en kvinna. De skriver också att forskning kring samkönade par blir allt vanligare men att det fortfarande finns en tydlig kunskapslucka om bisexuella kvinnor specifikt. Av de studier de jämfört fanns det endast en som enbart studerade bisexuella män och kvinnor separat. I resterande forskning jämfördes bisexuella med homosexuella och heterosexuella eller grupperades ihop under en bredare hbtq-kategorisering (Bermea, van Eeden-Moorefield & Khaw 2018:415). Flera studier lät dessutom respondenter fylla i deras partners kön, vilket leder till att svarsresultat från bisexuella kvinnor i en relation med en man läggs samman med heterosexuella kvinnors svar och svar från bisexuella kvinnor i en relation med en kvinna inte går att särskilja från homosexuella kvinnors svar (Bermea, van Eeden-Moorefield & Khaw 2018:400). Författarna framhåller detta som problematiskt då bisexuella kvinnors utsatthet för och upplevelser av partnervåld utmärker sig och därför bör studeras separat (Bermea, van Eeden-Moorefield & Khaw 2018:415).

För att tydliggöra de argument som Bermea, van Eeden-Moorefield och Khaw (2018) framhåller kring bisexuella kvinnors utsatthet har vi valt att lyfta fram en kvantitativ undersökning som återkommer i författarnas studie.

Bermea, van Eeden-Moorefield och Khaw (2018) påvisar statistik på bisexuella kvinnors utsatthet genom att hänvisa till resultat från en nationell enkät över partnervåld och sexuell våld från USA skriven av Walters, Chen och Breiding (2013). Statistiken från denna studie visar stora skillnader på utsatthet för t.ex. grovt våld där 49 procent av de tillfrågade bisexuella kvinnorna svarar att de blivit utsatta för grovt våld i jämförelse med 24 procent av

de heterosexuella kvinnorna och 29 procent av de homosexuella kvinnorna (Walters, Chen & Breiding 2013:2).

Även psykiskt våld är vanligare gentemot bisexuella kvinnor där 76 procent av de bisexuella kvinnorna berättar att de upplevt psykiskt våld i jämförelse mot 63 procent av de homosexuella och 48 procent av det heterosexuella. Specifikt var bisexuella kvinnor mer utsatta för kontrollbeteenden såsom systematisk isolering och ekonomisk kontroll (Walters, Chen & Breiding 2013:23).

Dessutom visade studien att bisexuella kvinnor i högre grad led av psykisk ohälsa som resultat av partnervåld. Hela 52,9 procent av de bisexuella kvinnorna som varit utsatta för partnervåld svarar att de känt återkommande rädsla i efterhand i kontrast till 29,1 procent av de homosexuella kvinnorna och 25,2 procent av det heterosexuella. Samma fördelning går att se kring oro för sin säkerhet samt diagnoser på posttraumatiska stressymtom (Walters, Chen & Breiding 2013:30).

2.5 Hotfull kontroll som psykisk misshandel

Begreppet “coercive control”, som i det här avsnittet kommer att översättas till “hotfull kontroll”, blir allt vanligare förekommande i samtal om psykisk misshandel. Det skriver Dichter et. al. (2018) som gjort en studie kring hur hotfull kontroll blir en form av partnervåld genom att undersöka sambandet mellan hotfull kontroll och andra former av partnervåld (Dichter et. al. 2018:597).

Studien grundar sig i litteratur som särskiljer partnervåld med inslag av hotfull kontroll och partnervåld som är situationsbundet efter en specifik konflikt. För det första så tenderar partnervåld med inslag av hotfull kontroll att innehålla grövre våld. För det andra tenderar partnervåld med inslag av hotfull kontroll att fortsätta och till och med eskalera efter ett uppbrott. För det tredje visar det sig att partnervåld med inslag av hotfull kontroll i högre grad orsakar allvarlig traumabaserad psykisk ohälsa än det situationsbundna våldet (Dichter et. al. 2018:597).

Data samlades in från 553 kvinnliga patienter på två olika akutmottagningar som någon gång, enligt en första bedömningsprocess, varit utsatta för någon form av partnervåld (Dichter et. al. 2018:596).

Gemensamt för de kvinnor som varit utsatta för hotfull kontroll och de kvinnor som inte har det, var att båda grupper i hög grad blivit utsatta för psykiskt våld (88,2% respektive 70,6%). Skillnader går däremot att se när det gäller fysiskt våld där endast 7 procent av de kvinnor som inte har varit utsatta för hotfull kontroll svarar att de blivit utsatta för fysiskt våld i kontrast till 42,9 procent av de kvinnor som har varit utsatta för hotfull kontroll. Skillnaden sträcker sig också till sexuellt våld där 5 procent av de som inte har varit utsatta för hotfull kontroll varit utsatta för sexuellt våld och nästan 25 procent av de som blivit utsatta för hotfull kontroll. Slutligen visar det sig också att gruppen av kvinnor som blivit utsatta för hotfull kontroll utsattes mer återkommande av de olika formerna av våld samt löpte högre risk i mätningar av fara (Dichter et. al. 2018:599).

Mätningarna av fara gjordes genom en etablerad modell där respondenterna ställs frågor som de antingen kan svara ja eller nej på. Frågor som ställdes kunde till exempel vara "Har det fysiska våldet eskalerat det senaste året?" eller "Äger din partner ett skjutvapen?". Snittet placerade sedan kvinnan i en av fyra kategorier för fara och fara för sitt liv (Dichter et. al. 2018:598).

3. Teori

Vi kommer i denna studie att använda oss av två teorier, socialkonstruktivism och queerteori. Vi kommer även att fokusera på maktbegreppet som går att koppla till båda dessa teorier.

Vi upplever att socialkonstruktivismen som teori är användbar som förklaringsmodell för stora delar av vår studie genom det kritiska synsättet på strukturer och normer. Det socialkonstruktivistiska perspektivet hjälper oss dessutom genom att radera tankar om olika fenomenens oundviklighet.

Att vi valt att kombinera socialkonstruktivismen med queerteori, som i sig är socialkonstruktivistisk, beror på att queerteorin är mer konkret och bidrar med fler ämnesspecifika begrepp kring kön, sexualitet och normer. Där socialkonstruktivismen

ifrågasätter normer och vår bild av verklighet bidrar dessutom queerteorin med att påvisa hur normer ändå får en verklig förankring i samhället.

Anledningen till att vi valt att applicera makt som ett teoretiskt begrepp är att makt är ett centralt begrepp för att bygga en förståelse för partnervåld och den maktlöshet som våldsutsatta befinner sig i. Det är också ett återkommande begrepp i båda våra teorier. Inom det socialkonstruktivistiska perspektivet används det genom att beskriva att allt normativt distribuerar makt och inom Queerteorin genom att förklara hur det som avviker från heterosexualitet kan sakna makt.

3.1 Socialkonstruktivism

Socialkonstruktivismen hävdar att människors upplevelser om världen är konstruerade. Allt vi ser som kunskap kommer ifrån det samhälle vi vuxit upp i och de språk vi konstruerat för att benämna saker. Den verklighet vi ser är således inte oundviklig utan beroende av våra egna perspektiv och skulle därför kunna vara på ett helt annat sätt för någon annan (Wenneberg 2001:12-13).

Socialkonstruktivism bröt igenom under slutet av 1900-talet som ett motstånd mot traditionella synsätt. Att se saker med ett socialkonstruktivistiskt perspektiv innebär att kritiskt granska fenomen som påstås vara direkta sanningar se dem som symptom från något större bakomliggande (Wenneberg 2001:10-11). Sammanfattningsvis frågar inte socialkonstruktivismen ifall kunskap vi har är sann, socialkonstruktivismen frågar hur kunskapen tillkommit (Wenneberg 2001:30).

Kritik mot socialkonstruktivism påvisar att perspektivet, som i många sammanhang skapar spännande läsning och utmanar läsaren att tänka utanför normen, också kan bidra till stor förvirring. Genom att ständigt kritisera existerandet av en kärna i en fråga och ifrågasätta alla former av kategorier följer också risken att tappa fotfästet i vad man pratar om överhuvudtaget (Alvesson & Sköldberg 2018:43–47). Alvesson och Sköldberg (2018) påvisar också att det finns fler aspekter som är spännande att se till än hur något uppkommit, som hur sociala konstruktioner ändå blir verklighet i samhället (Alvesson & Sköldberg 2018:43-47). Den här kritiken bemöter vi genom vårt val att kombinera socialkonstruktivismen med

queerteori som mer konkret beskriver normer och makt som en verklighet och rollen de får i samhället.

3.1.1 Kategorisering

Socialkonstruktivismen som kunskapsteori försöker att svara på hur olika sociala sammanhang påverkar människans kunskap. Som tidigare nämnts blir språket, kategoriseringar och begrepp viktiga inom socialkonstruktivismen då språk, per definition, är något socialt. Det blir därför intressant att diskutera vilka kategoriseringar som görs kring kön och sexualitet samt hur det kan påverka vår kunskap kring bisexuella kvinnors utsatthet för våld i nära relationer (Wenneberg 2001:29-30).

Stulberg (2018) skriver att det är viktigt att komma ihåg att "gay", "lesbisk", "bisexuell" och/eller "transperson" som etiketter inte alltid sett ut som de gör idag. Även etiketter på olika identiteter är socialt konstruerade genom språk och betingade till en viss tid. Ett exempel på det är hur kvinnor haft sexuella relationer med andra kvinnor långt innan begrepp som bisexuell eller lesbisk existerade. Kategoriseringar förändras alltså ständigt. Detta gör dem dock inte mindre verkliga (Stulberg 2018:9).

3.1.2 Kön

Könsskillnader som något naturligt och oundvikligt kritiserar av socialkonstruktivismen. Istället framhåller teorin att konstruktionen och illusionen av att det finns skillnader mellan könen skapar sociala mekanismer som i förlängningen skapar skillnader mellan könen (Wennerberg 2001:136-137).

Det finns dessutom socialkonstruktivister som framhåller att uppdelningen efter kön helt och hållet är en slumpartad konstruktion där vi människor lika väl hade kunnat kategorisera människor efter andra ytliga fysiska aspekter som ögonfärg (Wennerberg 2001:163).

Att kön helt och hållet är en slumpartad uppdelning råder det delade meningar om men att kön och genus är en konstruktion ingår i socialkonstruktivismen i en bred bemärkelse. Detta är så för att det krävs en tolkning av vad som ingår i begreppen och att olika människor därför kan ha olika uppfattningar om detta vilket i förlängningen gör att det inte finns en enda sanning (Wennerberg 2001:163-164).

3.2 Queerteori

Queerteorin uppkom under 1990-talet och kritiserade etablerade teoritraditioner för att vara heteronormativa, partiska och tillförlitliga (Ambjörnsson 2016:35). Även om queerteorin till en början användes främst för att behandla filosofiska och kulturella fenomen används den numera inom både samhällsvetenskap, juridik, teologi och till viss del inom naturvetenskapen (Ambjörnsson 2016:35). Queerteori är inte en enhetlig teoribildning utan skapas av olika perspektiv på kultur, samhälle och identitet (Ambjörnsson 2016:47). Teorin har influenser från poststrukturalismen och socialkonstruktivismen som lägger mycket fokus på begrepp som makt, kunskap och identitet och kritiserar påståendet om att vår identitet och våra känslor genereras av naturen och delas av alla människor i alla kulturer och i alla tider (Ambjörnsson 2016:37-38).

Teorin pekar också på att det finns ett generellt socialt behov av att kategorisera och benämna fenomen för att förstå dem bättre, men att kategoriserande och benämning ofta sker utifrån normativt tänkande. Till exempel kategoriseras individer utifrån kön och sexuell läggning, men det finns också en tendens att inom den homosexuella världen kategorisera individer utifrån heterosexuella normer. Detta kan ske genom att använda ord som "drottning", "butch", "femme" osv. för att tydliggöra ifall personen kodas manlig eller kvinnlig i sin sexualitet (Butler 2007:197).

Queerteorin ifrågasätter en naturlig uppdelning mellan manligt och kvinnligt. Teorin förkastar dessutom att det skulle finnas en inneboende essens i det vi ser omkring oss utan påvisar, likt socialkonstruktivismen, att allt är beroende av och finns i relation till något annat (Ambjörnsson 2016:37-38). Något av det mest centrala i queerteorin är att studera hur saker och ting normaliseras, dvs vad som blir "normalt" i miljön vi befinner oss i samt eventuella konsekvenser till att klassas som avvikande (Ambjörnsson 2016:47). Några centrala begrepp inom queerteorin är sexuell läggning och heteronorm men likt socialkonstruktivismen också kön (Ambjörnsson 2016:43). Nedan följer en tydligare koppling av begreppen till queerteorin.

3.2.1 *Kön*

Queerteorin belyser att det enligt allmänt etablerade normer endast finns två kön, det manliga och det kvinnliga, och att det är naturen som styr att män betar sig maskulint och att kvinnor betar sig feminint samt att könen attraheras av varandra (Ambjörnsson 2016:119).

Butler (2007) framhåller att man genom att bestrida könets orubblighet kan ifrågasätta könets till synes naturliga fakta vilket skulle innebära att det inte heller finns några naturliga könsskillnader (Butler 2007:56). Skillnaderna som samhället porträtterar är då istället kulturellt konstruerade (Butler 2007:56; Ambjörnsson 2016:93).

3.2.2 *Heteronorm*

Enligt heteronormen är människor antingen tjej/kvinna eller kille/man och ingenting annat. Tjejer/kvinnor förväntas vara feminina och killar/män förväntas vara maskulina. Alla förväntas vara heterosexuella. Oavsett om man följer normen eller inte påverkas man av den. Att följa eller passera inom normen ger ekonomiska, politiska och sociala fördelar. Att bryta mot heteronormen kan resultera i bestraffning i form av allt från tystnad till våld (RFSL 2019).

Anledningen till att queerteori belyser heteronormativitet och inte heterosexualitet beror på att queerforskare inte intresserar sig för enskilda människors sexuella handlingar utan de system som normaliserar ett visst sätt att organisera livet och som framställer heterosexualitet som något enhetligt, naturligt och allomfattande. Ett heterosexuellt liv framställs som det eftersträvarvärda och naturliga sättet att leva (Ambjörnsson 2016:47-48).

Queerteorin ifrågasätter också föreställningen om att identiteter går att dela upp mellan homosexuell och heterosexuell (Ambjörnsson 2016:119). En konsekvens av denna uppdelning blir att människor känner sig fastlåsta då många upplever sig varken tillhöra det ena eller det andra och således upplevs som konstiga, obegripliga eller icke trovärdiga. Här nämner Ambjörnsson (2016) bisexuella som exempel på en grupp som faller utanför båda kategorierna (Ambjörnsson 2016:54).

3.3 Makt som teoretiskt begrepp

Att vi valt att låta makt stå som egen rubrik utanför de två avsnitten om socialkonstruktivism och queerteori beror, som tidigare nämnts, på att det som begrepp blir aktuellt utifrån båda teorier. Enligt Foucaults (1980) teori är makt inte något som finns för sig själv, utan det existerar enbart i relation till något annat (Foucault 1980:121). Det är inte heller något som en individ eller instans får per automatik eller något som kan behållas med säkerhet. Makt är i

konstant rörelse och individen eller instansen får kämpa för att behålla makt i en mikro-kontext (Foucault 1980:121). Normer och strukturer innehåller inte makt i sig, men med hjälp av vissa tekniker hjälper de till att upprätthålla makten, eller att distribuera den (Baier & Svensson 2018:153). Alvesson & Sköldberg (2018) framhåller, utifrån den socialkonstruktivistiska teorin, att makt inte går att skapa. Samhällsstrukturer tar istället befintlig makt från andra strukturer eller individer (Alvesson & Sköldberg 2018:307).

Att sortera in personer i kategorier baserat på sexuella preferenser och förknippa det med identitet är en ganska ny företeelse historiskt sett och har också lett till att homosexualitet klassas som avvikande (Ambjörnsson 2016:48-49). Att en viss typ av sexualitet anses stå för normen och att allt som skiljer sig från den är avvikande, samt att det finns en hierarki mellan norm och avvikande är precis det queerteorin trycker på med begreppet ”heteronormativitet” (Ambjörnsson 2016:53). Genom att befinna sig inom normen får individerna makt genom att erkännas och synas.

Baier och Svensson (2018) argumenterar att alla normer inte behöver följas, men att ett normbrott framkallar sanktioner från omvärlden. Om en person bryter mot en norm en gång kan hen ofta hantera att ta sanktionen, att bryta mot en norm flera gånger eller att bryta flera normer innebär däremot att behöva ta emot flera sanktioner och personen har inte alltid råd att bära på kostnaden för sanktionerna till slut, därmed har makt utövats även om personen inte alltid rättade sig efter normen (Baier & Svensson 2018:153-154).

4. Metod

I det här kapitlet kommer vi att presentera vårt val av metod till studien. Vi kommer att diskutera vår urvalsprocess, förtydliga vårt tillvägagångssätt vid insamling av data, beskriva upplägg och genomförande av analys samt problematisera etiska överväganden. Detta kapitel innehåller också en diskussion kring studiens tillförlitlighet samt en redogörelse för den förståelse vi haft för ämnet.

4.1 Val av forskningsmetod

Det är syftet som avgör vilken metod man bör använda i sin studie. Trost (2010) framhåller att en forskare som är intresserad av att förstå människors sätt att resonera rimligen behöver undersöka sitt ämne genom en kvalitativ studie (Trost 2010:31-32). Kvalitativ forskning kan

inte ge ett resultat som går att generalisera, vilket skulle kunna vara ett tillkortakommande. För vår studie däremot, som ämnar bidra med djupare förståelse kring ett fenomen som redan påvisats genom kvantitativ forskning, anser vi att intervjuer är den mest lämpade forskningsmetoden.

Vidare skriver Trost (2010) mer specifikt om kvalitativa intervjuer som forskningsmetod och hur de går ut på att ta reda på och förstå hur personen man intervjuar tänker, hur den känner, vad den har för erfarenheter kring och hur den uppfattar ett specifikt ämne (Trost 2010:43-44).

Lantz (2013) framhåller hur det finns olika sorters intervjuer som ger olika sorters information. En semistrukturerad intervju kan vara användbar om man som forskare vill låta intervjupersonerna resonera mer fritt kring utvalda ämnen (Lantz 2013:42).

En semistrukturerad intervju innebär att intervjuaren har en övergripande intervjuguide att utgå från men att frågornas ordningsföljd kan variera. Frågorna i en semistrukturerad intervju är ofta mer allmänt formulerade och fungerar som exempel frågor kring ett ämne. Intervjuaren har dessutom möjlighet att hoppa över frågor samt att ställa ytterligare frågor, alltså uppföljningsfrågor, om sådant som forskaren anser är aktuellt (Bryman 2011:206).

Vår studie gjordes med en induktiv ansats vilket innebär att man går från något specifikt till något allmänt. Vi samlar in data som vi sedan söker mönster i både genom att poängtera var vår data skiljer sig men också var de är enstämig (Trost 2010:36-37).

4.2 Urval

Populationen för vår studie är yrkesverksamma som kommer i kontakt med kvinnor som har blivit utsatta för partnervåld. Den första intervjupersonen kom vi i kontakt med genom vår utbildning på socialhögskolan och resterande intervjupersoner har kontaktats genom verksamheten de jobbar för.

Vi har alltså använt oss av ett målinriktat urval (Bryman 2011:392) vilket innebär att vi sökt upp intervjupersoner med relevant kunskap för vårt syfte. För att avgöra vilka som passade in i vår population ställde vi två krav. Det första var att individen skulle arbeta inom en

verksamhet som möter kvinnor som har blivit utsatta för partnervåld och det andra var att verksamheten skulle befinna sig inom ett rimligt geografiskt avstånd för att vi skulle kunna ha ett fysiskt möte. Anledningen till att vi valde att undvika telefonintervjuer var att vi ansåg att vi skulle få mer djupgående svar om vi träffade personen i verkligheten, samt att vi genom att se personens ansiktsuttryck och kroppsspråk förhoppningsvis skulle minska risken för missförstånd.

4.2.1 Begränsningar och förtjänster

Intresset för temat grundar sig i statistik om kvinnors upplevelse av psykiskt partnervåld. I vår studie har vi valt att intervjua personer som arbetar med dessa kvinnor vilket på ett sätt blir andrahandsinformation. Detta var dock nödvändigt för att undersöka temat på ett sätt som faller inom ramen för en kandidatuppsats.

Vi hade inte något krav på hur länge personerna skulle ha arbetat inom de olika organisationerna eller kring att de specifikt skulle ha erfarenhet av bisexuella kvinnors utsatthet. Därför hade vissa av intervjupersonerna inte arbetat länge nog med ämnet för att ha en ingående erfarenhet av problematiken, vilket de själva också sa. Detta löste vi genom att prata om partnervåld i en bredare bemärkelse vilket ger djupare förståelse i partnervåld som fenomen.

Slutligen har vi också kontaktat organisationer på deras allmänna telefonnummer och allmänna informationsmail och då låtit dem själva välja vilka personer från organisationen som skulle delta i intervjuerna. De kan då styra urvalet genom att låta oss träffa personer inom verksamheten med en viss erfarenhet och inte en annan. Trost (2010) framhåller att urvalet på så sätt kan bli riktat genom att låta organisationer själva välja ut "intressanta personer" (Trost 2010:140). Då vi inte var ute efter att ge ett allmängiltigt resultat utan var ute efter de yrkesverksammas erfarenheter kring problemet och deras personliga observationer ser vi inte att organisationernas påverkan på urvalet blir problematiskt.

Av de sju personerna vi intervjuade var fördelningen sex kvinnor och en man. Vi inledde urvalsprocessen med en förhoppning om en jämnare fördelning mellan könen men lyckades inte få tag på fler män som mötte vår målgrupp och som hade möjlighet att delta. Gemensamt

för alla våra intervjupersoner är att de möter våldsutsatta kvinnor i samtal, vilket var det viktigaste för oss.

4.3 Tillvägagångssätt

Inför vår studie började vi med att läsa in oss på vårt ämne. Vi använde oss av sökmotorn LUB-search som tillåter en att söka efter tidigare forskning som blivit granskad och därför har mer vetenskaplig tyngd. Vi gjorde sökningar på både svenska och engelska och sökte på ord och begrepp som; ”våld i nära relationer”, ”bisexuella kvinnor”, ”partner våld”, ”våld mot kvinnor”, ”kontrollbeteenden”, ”psykisk misshandel”, ”intimate partner violence”, ”bisexual women”, ”domestic violence” och ”coercive control”. Vi prioriterade också att hitta forskning som gjorts de senaste fem åren för att försäkra oss om att informationen var aktuell.

Vi formulerade vårt syfte och frågeställningar efter att ha läst ett flertal studier kring ämnet och valde sedan forskningsmetod. Sedan skapade vi tre gemensamma dokument. Ett dokument till litteratur, ett dokument för text och ett dokument för anteckningar där vi listade hinder och funderingar vi stötte på för att sedan kunna problematisera dessa i uppsatsen och öka trovärdigheten av vår studie.

Vi utformade sedan en intervjuguide (se bilaga 2) utifrån fem kategorier av frågor och listade sedan exempelfrågor inom de olika kategorierna. Kategorierna var inledande frågor om personens yrkeserfarenhet och utbildning, våld i nära relationer, makt och kontroll i nära relationer, bisexuella kvinnors utsatthet och slutligen avslutande frågor där vi frågade ifall personen ville tillägga, förtydliga eller komplettera något.

Efter att ha skickat ut brev med förfrågan om medverkan (se bilaga 1) samt följt upp med ett telefonsamtal genomförde vi sju semistrukturerade intervjuer tillsammans, då vi ansåg att det gav flera fördelar. En fördel var att vi båda fick en tydligare känsla för varje intervju än vad vi hade fått av att enbart läsa transkriberingen och lärde således känna materialet bättre. Vi kunde även hjälpas åt och turas om med att formulera följdfrågor eller snappa upp nyanser samt komplettera varandra ifall en av oss kom av sig. Att vara två kan också minska risken för egna tolkningar och tendenser till att låta intervjun bli vinklad av ens egna intressen och föreställningar. Trost (2010) framhåller att det kan vara ett gott stöd att vara två om att hålla i en intervju så länge man lyckas bra med att samarbeta. Ett bra samarbete mellan två

intervjuare brukar resultera i en bättre intervju med större förståelse och större informationsmängd än vad en ensam intervjuare lyckas med (Troost 2010:66-67).

Under den första intervjuens avslutande del gav intervjupersonen förslag på att prata om fördomar. Vi ställde då ett fåtal frågor om vilka fördomar personen upplever finns kring t.ex. våld i nära relation och bisexuella kvinnor vilket gav spännande svar. Inför de andra intervjuerna hade vi lagt till den kategorin som en sjätte kategori i intervjuguiden. Inga andra förslag på frågor som saknades i intervjun uppkom.

För att vara säkra på att svaren vi fick under intervjuerna kunde återges korrekt spelade vi in ljudfiler på våra mobiltelefoner, detta efter intervjupersonens samtycke. Alla intervjuer transkriberades sedan. Troost (2010) skriver att det finns både för och nackdelar med ljudinspelningar av intervjuer. Han framhåller att man genom att slippa anteckna kan fokusera på dialogen men att en negativ aspekt av det är hur tidskrävande det är att transkribera dialoger (Troost 2010:74-75).

Vi valde att transkribera så detaljrikt vi kunde och skrev därför ut skratt, pauser och stakningar. Detta för att vi ännu inte visste hur vi ville jobba med materialet i analysen och vad som skulle kunna bli relevant. Trots det tidskrävande arbetet med transkribering är vi nöjda med tillvägagångssättet. Det har gett oss möjligheten att lyssna på eller läsa olika svar flera gånger och på så sätt påbörja kodningsprocessen och därmed få igång analysarbetet.

När alla transkriberingar var klara listade vi ett flertal teman som vi upplevde var återkommande och som vi ansåg gav svar på våra frågeställningar. Rennstam och Wästerfors (2015) framhåller vidare att sortering av material inte är något som kan tänkas fram, utan påvisar att sorteringen måste göras på ett konkret och praktiskt sätt (Rennstam & Wästerfors 2015:80) Vi valde att färgkoda de olika kategorierna och markerade sedan ut de olika färgerna på transkriberingarna i pappersform. Därefter kunde materialet analyseras med hjälp av de valda teorierna.

4.3.1 Tillförlitlighet och trovärdighet

Bryman (2011) skriver att det kan vara utmanande att på ett korrekt sätt undersöka en kvalitativ studies kvalitet. Begrepp som används som kriterier i kvantitativ forskning, som

validitet och reliabilitet, går inte att applicera (Bryman 2011:352-353). Istället nämner Bryman (2011) tillförlitlighet som ett försök till att anpassa kriterierna till kvalitativ forskning (Bryman 2011:352-353).

För att tillförlitlighet ska uppfyllas finns det fyra delkriterier varav alla fyra är en form av motsvarighet till de krav som ställs på kvantitativ forskning.

Trovärdighet är det första kriteriet vilket innebär att man som forskare låter respondenterna ta del av analysen som ett sätt att försäkra sig om att man uppfattat deras svar rätt och ger dem en chans att kommentera ifall det finns något de önskar förtydliga eller komplettera (Bryman 2011:353-355). Att få den färdiga uppsatsen skickad är något som alla våra intervjupersoner uttryckt intresse för och som vi gjort.

Överförbarhet är det andra kriteriet. Det innebär att man genom en fyllig och detaljrik analys av resultaten kan skapa en tydlig bild av hur pass personspecifika eller överförbara svaren man fått är (Bryman 2011:353-355). Det här är något vi jobbat med genom att, under intervjun, ställa följdfrågor för att kunna särskilja information som kommer från till exempel personliga erfarenheter i sin yrkesroll, mer allmänt från verksamheten, från utbildning eller från antaganden kring samhällets uppfattning.

Pålitlighet är det tredje kriteriet vilket innebär att forskarna är granskande av sin egen studie och transparenta kring de olika delarna av forskningsprocessen, hinder man stött på och utmaningar som kan ha påverkat studien (Bryman 2011:353-355). Det här var något som vi inledde ett arbete kring redan från start då vi, som nämnt ovan, skapade ett gemensamt dokument i början av vår forskningsprocess där vi genom hela processen skrivit ner alla funderingar och osäkerheter för att minimera risken att något glöms bort eller utelämnas ur uppsatsen.

Möjlighet att styrka och konfirmera är slutligen det fjärde kriteriet för att säkerställa en studies tillförlitlighet. Det betyder att man som forskare bör göra det tydligt att man inte utfört sin studie för egen vinning utan agerat i god tro genom hela processen (Bryman 2011:353-355). Det här är något som vi problematiserar vidare under rubriken ”förförståelse” där vi klargör vilken kunskap vi hade sedan tidigare och vilka intressen som gjort att vi valt vårt

ämne. Sammanfattningsvis vill vi framhålla att meningen med vår studie alltid varit att undersöka ett ämne som är aktuellt och högst relevant för socialt arbete, bidra med kunskap där vi funnit att det finns luckor samt förhoppningsvis inspirera till vidare forskning.

4.4 Analysmetod

Efter att ha utfört alla våra intervjuer var nästa steg att lära känna våra insamlade data. Detta gjorde vi med hjälp av noga transkriberingar samt genom att både lyssna på och läsa intervjuerna flera gånger. Vi lade också stor vikt vid att lära känna vår teori för att kunna urskilja aktuella och återkommande begrepp vilket hjälpte oss att koda vårt material.

Vi valde att göra en kvalitativ innehållsanalys på våra insamlade data vilket innebär att vi sökte bakomliggande teman i det material vi samlat in (Bryman 2011:505). Detta för att strukturera upp och underlätta för analysprocessen. Lantz (2013) skriver att en kvalitativ analys inte bara ska beskriva svar utan att den också bör differentiera, nyansera och utforska sammanhang som gömmer sig i svaren (Lantz 2013:136). De teman vi markerade ut i vår kodning var återkommande begrepp, liknande upplevelser, motsatta upplevelser eller annan information som var aktuell för vårt syfte och våra frågeställningar.

Trost (2010) skriver att det under analysen gäller att visa vad som är intressant eller inte, genom de teoretiska verktyg man har valt att använda sig av (Trost 2010:147). Kategorierna vi kodat skulle alltså sedan analyseras utifrån de teorier vi valt att använda i vår studie.

Vår studie hade en teoretisk ingång då vi utgått från en hermeneutisk inriktning vilket innebär ”läran om tolkning”. Centralt för denna inriktning är att tolka data utifrån ett djupare meningsinnehåll istället för att enbart delge det omedelbara svaret. Svaren måste alltså sättas i ett sammanhang och sammanhanget måste konkretiseras genom specifika svar. Att växla genom att se till helhet och del ger följaktligen en djupare förståelse (Dalen 2015:18-19).

4.5 Förförståelse

När vi valde att skriva om våld i nära relationer hade vi ingen professionell erfarenhet av ämnet. Den förförståelse vi hade kom från ett stort intresse för frågor kring genus och sexualitet samt kunskap från olika delar av vår utbildning på socionomprogrammet som rört frågor om makt, kön, genus och våld i nära relationer. Vi hade också en viss förförståelse för

organisationer som jobbar med våldsutsatta kvinnor då vi har goda vänner som arbetat och arbetar runt om i Sverige på till exempel kvinnojourer. När vi valde temat för vår studie hade vi redan bestämt oss för att vi ville skriva om kontrollerande beteenden som en form av psykiskt partnervåld men hade ännu inte begränsat frågan till en specifik målgrupp. Avgränsningen att fokusera på bisexuella kvinnors utsatthet gjorde vi efter att ha tagit del av en studie på partnervåld som vi blev rekommenderade av en person som är insatt i temat. Denna studie presenterade statistik på att bisexuella kvinnor svarade högst på alla former av partnervåld. Vi hade alltså ingen tidigare förförståelse för vare sig våld i samkönade relationer eller våld mot bisexuella kvinnor. Då den ojämna statistiken väckte vårt intresse ledde det till att vi på egen hand sökte vidare efter forskning som kunde styrka bisexuella kvinnors utsatthet och slutligen också frågan: Är bisexuella kvinnors utsatthet något som märks i praktiken och i så fall hur?

Vi är medvetna om den inverkan förförståelse kan ha på en studie och vill därför vara transparenta med tidigare kunskaper och intressen. Att vi hört talas om yrkesverksammas arbete med våld i nära relationer sedan tidigare, att vi själva är kvinnor och att vi har ett intresse för genusfrågor är dock främst något vi ser som en bonus då det enbart väckt ett intresse för temat i vår studie. Studiens resultat blir trots detta något helt annat då de yrkesverksamma bidrar med erfarenheter och kunskaper som är helt nya för oss.

4.6 Etiska överväganden

Etiska överväganden var en väldigt viktig del i uppsatsen då ämnet vi valt att närma oss är ett känsligt ämne. Vi har därför valt att använda oss av fyra grundprinciper, vilka motsvarar Vetenskapsrådets forskningsetiska principer (2002:6).

Den första principen är kravet på information, dvs att forskarna bör informera de intervjuade personerna om undersökningens syfte, att deltagandet är frivilligt och vad den övergripande planen med forskningen är (Dalen 2015:26). Dessa tre punkter framgick i informationsbrevet och återupprepades vid intervjutillfället. Intervjupersonerna har också försetts med våra kontaktuppgifter för eventuella frågor eller justeringar.

Den andra principen är krav på samtycke, vilket syftar på att deltagaren i en studie själv har rätten att bestämma över sitt deltagande och måste samtycka efter att ha fått all information

kring studien (Dalen 2015:25). Vi har valt att be deltagarna skriva på en samtyckesblankett där det framgår vad studien handlar om samt att deltagandet är frivilligt, att individen är välkommen att dra tillbaka sitt medverkande när som helst utan att behöva ange orsak.

Den tredje principen är kravet på konfidentialitet, vilket innebär att uppgifter om personerna som ingår i studien ska behandlas med störst konfidentialitet och att ingen utomstående ska få tag på informationen (Dalen 2015:27). Med utgångspunkt i den principen har vi valt att inte tydliggöra vad för typer av organisationer det är vi valt att vända oss till samt exakta yrkestitlar på personer vi intervjuat. För att avidentifiera individerna vi har intervjuat har vi valt att ge dem fiktiva namn. Dock uppstod det ett ganska svårt dilemma under denna process då en av de sju informanterna är en man och alla de andra är kvinnor. Om vi då väljer att nämna om mannen med ett annat manligt namn kan personer som vet att han deltagit känna igen honom. Vi har därför valt att använda oss av fiktiva kvinnliga namn för att benämna alla informanter oberoende av kön.

Bryman (2011) tar även han upp alla dessa tre principer men lägger också till en fjärde princip som han kallar för nyttjandekravet. Det betyder att de uppgifter som har samlats in endast får användas för forskningens ändamål (Bryman 2011:132). Det som sagts under de olika intervjuerna har därför endast använts för studiens syfte och all data som har samlats in, både i form av ljudfiler och transkribering kommer att förstöras när studien är klar.

Övriga etiska överväganden vi tagit hänsyn till är att i slutet av intervjun ge intervjupersonen möjligheten att komplettera, ändra eller förtydliga sina resonemang samt bett om tillåtelse att kontakta dem i efterhand för att få förtydligande om vi är osäkra kring hur vi förstått ett svar.

Vi har skickat ut det färdigställda dokumentet till våra intervjupersoner då ett flertal av dem uttryckt ett intresse för detta. På grund av tidsbegränsningar i uppsatsprocessen har vi inte lyckats göra detta med den framförhållning vi hade önskat men kommer att ta hänsyn till eventuella invändningar.

Vi har valt att återge citat med viss anpassning från talspråk till skriftligt språk. Trost (2010) skriver att man genom att citera intervjupersonens talspråk rakt av riskerar att få personen att låta okunnig då kontrasten till det akademiska språket blir stor (2010:156-157). Han

framhåller sedan hur det skulle kunna orsaka att intervjupersonen skäms över sina svar och att utsätta en intervjuperson för det vore oetiskt av forskaren (2010:156-157).

Slutligen är det också ett etiskt övervägande att enbart intervjua yrkesverksamma. Detta valet har gjorts då ämnet är känsligt och det därför inte vore etiskt korrekt att i en kandidatuppsats intervjua våldsutsatta kvinnor.

5. Analys

I detta kapitel ska vi presentera fem olika teman som framkommit under våra intervjuer och som vi valt att lyfta fram för att besvara våra frågeställningar. Tema ett och två handlar om våld i nära relationer och psykiskt partnervåld i en bredare bemärkelse. Tema tre och fyra fokuserar sedan mer på bisexuella kvinnors utsatthet. Slutligen handlar det femte temat om våra intervjupersoners reflektioner om bakomliggande orsaker till målgruppens utsatthet. För att underlätta läsningen kommer vi först att presentera varje intervjuperson med fiktivt namn, deras utbildning samt något kort om vad de arbetar med. Detta gör vi för att kunna belysa om svaren kan komma att skilja sig beroende på vad personen har för akademisk bakgrund eller roll på arbetsplatsen.

Alice är utbildad socionom och genusvetare och arbetar både strukturellt med hbtq-frågor och inkludering samt individuellt med stödsamtal för personer som blivit utsatta för våld i nära relationer. *Bianca* är utbildad socionom och arbetar som kontaktperson för kvinnor som blivit utsatta för våld i nära relationer men tar också emot externa samtal av våldsutsatta kvinnor. Hon jobbar därför både med samtalsbehandling och praktiskt stöd. *Cornelia* är utbildad socionom och arbetar som samtalsbehandlare med KBT (kognitiv beteendeterapi) på en verksamhet med specifik hbtq-kompetens. *Doris* är utbildad behandlingspedagog med inriktning på psykiatri och jobbar som kvinnoamordnare. Hennes arbete innehåller både samtalsbehandling och praktiskt stöd. *Elin* är utbildad socionom och arbetar som verksamhetschef och kvinnoamordnare. Hennes arbetsuppgifter innefattar administration, samtalsbehandling och praktiskt stöd. *Felicia* är vidareutbildad med en magister på internationell migration och etniska relationer. Hon jobbar som kvinnofridsamordnare. Hon koordinerar arbetet inom verksamheten och möter våldsutsatta kvinnor genom stödsamtal. *Greta* har läst kulturvetarprogrammet samt är utbildad till folkhögskolelärare. Hon är

projektanställd inom ett projekt i uppstartningsfas som riktar sig mot stödsökande unga kvinnor.

5.1 Psykiskt partnervåld

Alla våra intervjupersoner beskriver hur våld i nära relationer innefattar flera olika sorters våld. Det kan vara fysiskt våld, psykiskt våld, sexuellt våld, ekonomiskt våld eller materiellt våld. Samtliga intervjupersoner berättar att de möter alla sorters våld i sitt arbete. De berättar också att de möter både kvinnor som blir utsatta för en specifik form av våld separat eller kombinationer av olika sorter. Trots detta är alla överens om att psykiskt partnervåld är det som är vanligast förekommande. Elin uttrycker det så här:

Jag tänker att ingen kvinna slipper undan det psykiska våldet, så att säga. Sen kanske inte alla blir utsatta för sexuellt våld eller ekonomiskt våld eller så. Men det psykiska våldet tänker jag att alla kvinnor är utsatta för. (Elin)

Doris beskriver det psykiska våldet som ett evigt och omöjligt uppdrag för den våldsutsatta kvinnan att göra rätt. Hon berättar att det kan handla om både stora och små frågor och förklarar genom att ge några exempel. Föreslår den våldsutsatta kvinnan att hon ska gå ut en kväll så skulle hon ha velat stanna hemma, ser hon upprörd ut i mataffären skämmer hon ut sin partner, ser hon glad ut i mataffären har hon varit för flörtig, har hon lagat potatis till middagen skulle hon ha lagat ris. Det psykiska våldet innebär att behöva bära skuld för allting.

Samtliga intervjupersoner berättar att psykiskt våld kan innehålla inslag av hot, isolering, kränkningar, skuldbelägganden och förlöjliganden. Alice ger dessutom ett par exempel på konkreta fenomen som ”gas lightning”:

Det möter jag jättemycket. Att förövre vill få sina, ja offer då, att tro att de är psykiskt sjuka. Det kan vara till exempel att man tidigare har varit sjukskriven för stress eller för utmattning och att man hela tiden går tillbaka till det. “Men det fattar du väl att du inte klarar av det här för du är alltid så stressad” eller “du är alltid så virrig”. (Alice)

Flera av intervjupersonerna framhåller skillnader de ser mellan fysiskt och psykiskt våld. Felicia berättar att det fysiska våldet såklart är fruktansvärt men att det psykiska våldet är det som verkligen knäcker en människa. Bianca resonerar att:

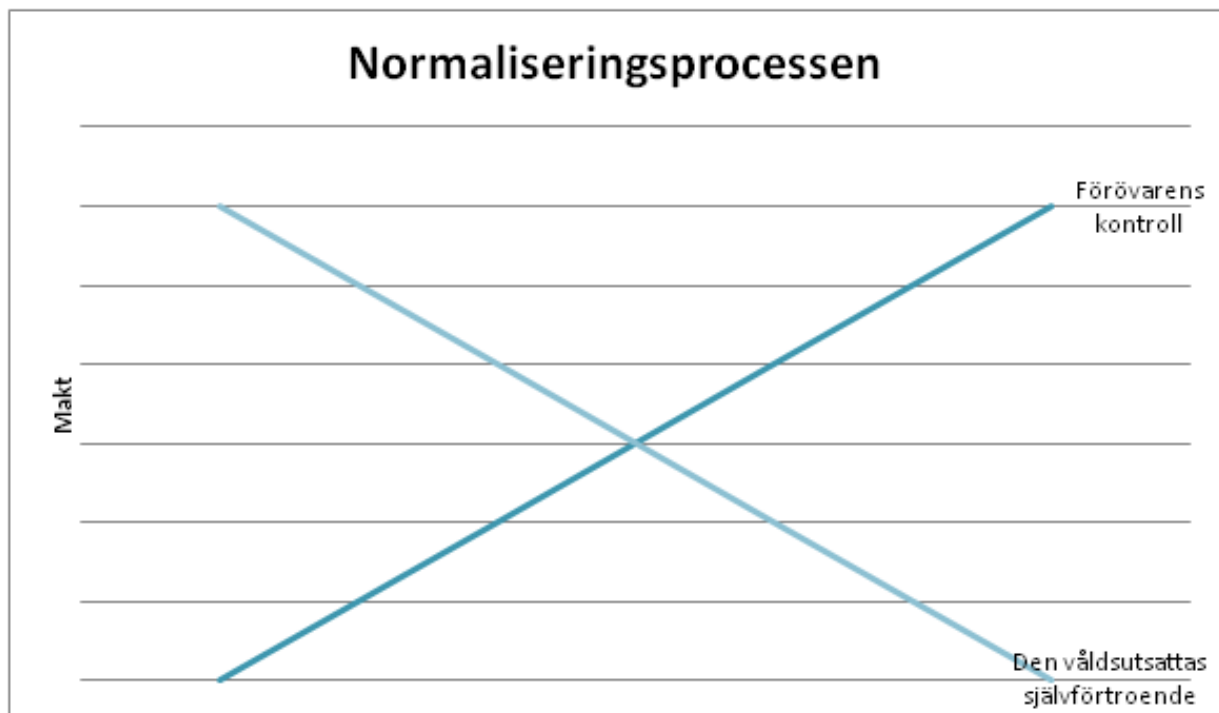
Oftast är det egentligen det tuffaste våldet att komma åt, för många kvinnor beskriver sin situation men säger "Ja men han har ju inte slagit mig". (Bianca)

Bianca är inte ensam om att betona hur det psykiska våldets allvar försvinner bakom fördomar om att partnervåld alltid är fysiskt. Alice berättar också om liknande erfarenheter av att kvinnor uttrycker att de nästan önskar att deras partner hade slagit dem istället för att det kanske skulle vara lättare att lämna personen då eller att få hjälp. Det psykiska våldet, med sina direkta och indirekta hot, blir istället långsamt nedbrytande.

Foucault (1980) beskriver att makt sällan fördelas genom stora och radikala brytningar, utan oftare genom växlande och kortvariga motståndspunkter (1980:122). I en relation är det därför sällan en radikal makthandling uppstår, som exempelvis ett slag vi första dejten. Istället fördelas den ofta genom mindre och mildare kontrollerande handlingar som eskalerar smygande och successivt och ger förövaren mer och mer makt.

Jag skulle säga att väldigt många inte är medvetna om att man är utsatt, utan man har sakta men säkert etablerat en osund relation där man kanske någonstans till en början tyckte att det var lite charmigt och lite gulligt och man tyckte det var fint att den här personen var lite svartsjuk. Men sen så har det liksom eskalerat och man är inte alltid medveten om att det inte längre är gulligt utan faktiskt ohälsosamt. (Cornelia)

Normaliseringsprocessen är ett begrepp som återkommer i våra intervjuer hos både Alice, Bianca och Doris. Doris beskriver normaliseringsprocessen genom att visa oss ett diagram som hon berättar att hon brukar använda i samtal med våldsutsatta kvinnor för att visualisera processen.

Diagrammet består av två kurvor som börjar samtidigt men rör sig i motsatta riktningar. Den kurva som börjar högt och successivt sjunker är kurvan som representerar kvinnans livsutrymme. Kurvan som börjar lågt och successivt stiger representerar i Doris exempel mannens kontroll.

Hon ger sedan exempel på typen av kommentarer den utsatta får höra under processens gång. Till en början bygger de främst på att partnern ber henne stanna hemma för att han tänkte att de skulle ha en mysig kväll tillsammans. Kommentarererna blir sedan allt mer skuldbeläggande och fokuserade på att hon inte bryr sig om honom. Efter det blir kommentarererna allt mer elaka och syftar till brister hos henne själv både kring utseende och förmågor. Allt eftersom att den våldsutsattas självförtroende går ner, går förövarens kontroll upp. Det här menar också Doris är svaret på den återkommande frågan "Varför lämnade hon honom inte?".

Socialkonstruktivismen som teori ställer sig kritisk till språket och framhåller att det inte finns någon naturlig koppling mellan ord och de saker som vi syftar till med ordet. Ord och språk är påhittade av människan och innebörden av olika begrepp konstrueras i sociala sammanhang. Inom det sociala sammanhang som orden konstrueras får de dock en verklig påverkan (Wenneberg 2001:60-61).

Felicia berättar hur de kvinnor de möter kan ha blivit utsatta för psykiskt våld under en väldigt lång tid. Vissa har hunnit bli så övertygade om att de inte är värda något att de förlorat kraften att gå upp ur sängen. I de fallen berättar Felicia att arbetet går ut på att stärka henne genom att låta henne berätta de delar hon orkar.

Bianca har flera gånger träffat kvinnor som inte själva vet vad de blivit utsatta för. Hon berättar att det inte är ovanligt att kvinnan själv inser det under ett samtal allt eftersom hon sätter ord på det hon varit med om. I processen av att låta kvinnan sätta ord på sin egna situation anser Alice att de yrkesverksamma har ett stort ansvar. Hon framhåller att det finns många våldsutsatta som förminskar sin egen upplevelse och att det då är mycket viktigt att stötta personen genom att på ett respektfullt sätt berätta att man hör kvinnans berättelser och att det för en själv låter som våld. Hon menar också att ett sätt att göra det är att sedan fråga personen om det skulle kunna vara rätt uppfattat. Även detta bygger på vad Wennerberg (2001) skriver om hur ord är konstruerade men fortfarande uppfattas som verklighet (Wenneberg 2001:60-61). Hur människor benämner egna upplevelser eller hur andra benämner ens upplevelser blir viktigt trots att ord och språk i sig är socialt konstruerat. Cornelia resonerar liknande:

Jag som terapeut sitter ju på en maktposition som jag måste vara oerhört försiktig med. Så att därför är det alltid klientens bild som jag utgår ifrån, även om jag tycker något annat. [...] Och sen tänker jag också som terapeut att man måste vara väldigt transparent och säga att "nu har inte jag hela bilden men när tittar på dig så ser jag en person som blivit utsatt för det här, vad känner du när jag säger så?". (Cornelia)

5.2 Makt och kontroll

När vi frågar vad makt och kontroll innebär för intervjupersonerna får vi liknande svar av alla intervjupersoner. Makt beskrivs som en förmåga att driva igenom den egna viljan, en förmåga till att få folk att göra det man säger och rätten till att definiera vad som är sant.

Makt och kontroll är ju på så många olika plan i samhället. Men det innebär att man har kontroll över andra människor och kan få andra människor att göra det man säger att de ska göra. Och det kan ju som sagt vara från chefen till de anställda, föräldrar till barn... eller i en relation. (Felicia)

Det går igen hos Foucault (1980) som framhåller att makt existerar i alla relationer och i alla handlingar. Det går inte att slippa undan makten eller att befinna sig utanför den, men makten är i konstant förskjutning och behöver därför inte alltid innebära en total underlägsenhet hos en av parterna (1980:121).

Intervjupersonerna beskriver kontroll och kontrollerande beteenden med mer konkreta exempel. Exempel kan då vara att partnern tar kontroll över hennes telefon, att partnern begränsar hennes sociala umgänge, att partnern kontrollerar vad hon får och inte får ha på sig eller att partnern kontrollerar hennes ekonomi. Cornelia framhåller att det inte alltid behöver vara personen med störst ekonomiska tillgångar eller fysisk styrka som besitter mest makt utan berättar att det snarare beror på skillnader i självkänsla.

När vi därefter frågar ifall makt och kontroll är begrepp som de upplever går att koppla till psykiskt våld får vi däremot olika svar. Cornelia säger att de två begreppen inte alltid hänger ihop på ett synligt sätt men att det kan finnas en viss koppling. Hon säger att en person som upplever att den saknar kontroll kan känna behovet av att ta makt. Personen som blir utsatt har då oftast själv inte uppfattat partnerns känsla av brist på kontroll utan känner endast av maktmissbruket som kommer som en följd av det. Felicia berättar att det är en form av maktutövande i sig att kontrollera en annan person och att de därför definitivt går hand i hand.

Som tidigare nämnts beskriver Alvesson och Sköldberg (2018) makt som något i ständig rörelse och som kan skifta mellan personer. Personen som vill ha makt behöver hitta sätt att ta makt men också sätt att behålla makt och det går att göra på olika sätt (Alvesson & Sköldberg 2018:308). De exempel som intervjupersonerna ger visar att förövaren ofta gör det genom att förminska kvinnans självförtroende. Detta sker genom förnedring eller skuldbeläggande.

På vår fråga om huruvida makt inom relationer alltid är negativt får vi återigen olika svar. Elin svarar till exempel att ett förhållande alltid mår bättre av balans i makten och att obalans av makt i ett förhållande därför alltid är negativt även i förhållanden där det inte förekommer någon form av våld. Utöver det svarar det flesta att det beror på omständigheter.

Det blir negativt när det används mot en människa. När man ska dra fördelar av det som innebär nackdelar för den som blir utsatt. (Greta)

Cornelia berättar istället att hon anser att makt egentligen i grunden är något positivt och att makt kan innebära en möjlighet och en styrka som gör att vi kan vara fria i att ta oss dit vi vill. Hon problematiserar också begreppet genom att framhålla att det finns maktfördelningar inom parrelationer som är positiva och helt frivilliga. Hon berättar att det finns en risk att maktfördelningar inom parrelationer kan se ojämna ut från en utomståendes perspektiv men att det inte nödvändigtvis behöver vara så. Ett exempel hon ger på det är när en av personerna i en parrelation väljer att låta sin partner hantera till exempel den ekonomiska biten för att den är mer kunnig inom ekonomi. Så länge det är en uppgörelse mellan de två där det finns tillit behöver det inte vara ett problem. Problemet uppstår först när en person tar makt över något mot sin partners vilja. Några av intervjupersonerna påpekar också hur deras arbete påverkar deras uppfattning av begreppet.

Doris berättar att hon har svårt att hitta någon följd till ordet makt som blir positivt och att hon därför har svårt att komma ifrån ordets negativa följd. Hon berättar att de samtal om makt som sker på hennes arbetsplats snarare handlar om maktlöshet, maktmissbruk och maktfullkomlighet. Doris säger sedan att det självklart finns uttryck för makt som är positiva men att hon då skulle välja ett annat ord för att undkomma den negativa klang som begreppet har.

Kontrollbeteenden är däremot något som de flesta intervjupersoner ställer sig kritiska till. Alice berättar att kontroll inom en relation generellt orsakar varningsklockor hos henne. Hon menar att båda personerna i en partnerrelation är separata individer och att hon inte ser hur kontroll som begrepp har en plats i en sund relation. Även Elin anser att alla former av kontrollerande beteenden i en relation är problematiska. Hon ger exempel på allt mellan att behöva berätta varje detalj om var man varit och vad man gjort till appar på telefonen där man kan se var en person befinner sig och menar att alla tendenser till att behöva hålla koll på sin partner är att gå över gränsen. Enligt henne ska det räcka med att man pratar och att man litar på varandra. För Bianca blir det kontrollerande beteendet tydligt när det framkommer att en kvinna har behövt ljuga om var hon är eller uttrycker att hon har bråttom hem för att inte komma försent till sin (av partnern) utsatta tid.

Foucault (1980) framhåller att där det finns makt finns det också motstånd. Han påvisar att det finns flera olika sorters motstånd och skriver att de kan vara nödvändiga, spontana, smygande eller kompromissvilliga (Foucault 1980:122).

Doris berättar att våldsutsatta kvinnor som gör motstånd mot sin förövare genom att säga ifrån tenderar att stanna längre i den destruktiva relationen. Hon beskriver hur motståndet ger kvinnan en skenföreställning av att hon står upp för sig själv och därför inte är begränsad. En liknande skillnad ser Doris bland kvinnor som intygar sig själva om att de är starka genom att till exempel visa framfötterna på jobbet eller vara engagerade inom föreningsliv. Hon säger dessutom:

Och där blir det ju ofta också en stor chock för omgivningen, när man förstår vad som pågått inom hemmets fyra väggar. (Doris)

Bianca beskriver en annan risk som finns kring våldsutsatta kvinnor som gör motstånd och det är risken för eskalerat våld. Hon menar att psykiskt våld på så sätt kan eskalera till fysiskt våld ifall förövaren upplever förlorad kontroll och behöver nya sätt att ta tillbaka sin makt. Även det går att förstå genom Alvesson och Sköldbbergs (2018) socialkonstruktivistiska perspektiv på makt som något flytande. När en persons maktposition är hotad behöver personen hitta en ny taktik för att återta den (Alvesson & Sköldbbergs 2018:308).

5.3 Sexualitet

När vi frågade intervjupersonerna om de i sitt arbete kunde se att bisexuella kvinnors utsatthet utmärkte sig skiljde sig svaren gentemot varandra. Elin och Greta svarade uttryckligen att de, i sitt arbete, endast mött heterosexuella kvinnor då de enbart mött kvinnor i heterosexuella relationer och därför inte märkt av någon särskild utsatthet hos bisexuella kvinnor. Doris och Bianca förklarade att de inte frågar om kvinnornas sexuella läggning och att de därför inte, med säkerhet, kan säga ifall de mött bisexuella kvinnor eller inte, men att de kvinnor de har mött har kommit från en relation med en man och att de inte heller har märkt någon speciell utsatthet hos bisexuella kvinnor. Felicia uttryckte att hon inte hade kommit i kontakt med kvinnor som sagt att de var bisexuella men däremot hade träffat kvinnor som blivit utsatta för våld i en parrelation med en annan kvinna och inte visste om den utsatta kvinnan var bisexuell

eller homosexuell då hon inte ställt frågan. Däremot menade också hon att bisexuella kvinnors specifika utsatthet inte var något hon hade mött på sin arbetsplats. När vi frågade Alice om bisexuella kvinnors utsatthet gör sig tydlig i henne arbete svarade hon:

Både ja och nej, för jag skulle aldrig tvinga någon att komma ut till exempel. Det gör vi inte. Däremot så tycker jag att jag har erfarenhet av att när det kommer fram att någon berättar sin sexuella läggning så finns det en särskild utsatthet. (Alice)

Även om problematiken tydligt lyser igenom i statistiken visas det inte alltid lika tydligt hos personerna som arbetar med partnervåld och möter våldsutsatta. En anledning till detta kan vara, som några av intervjupersonerna nämner, att frågor kring sexuell läggning ofta inte ställs för att inte tvinga en person att komma ut eller tvinga en person att berätta om något som är privat. På så sätt kan man inte heller kartlägga hur många av de kvinnor de möter som egentligen är bisexuella. Greta spekulerar också kring att heterosexuella relationer är den vanligaste förekommande formen av partnerrelation och att det därför är det hon möter oftare i sitt yrke.

Cornelia menar däremot att hon märker av bisexuella kvinnors utsatthet mycket i sitt arbete och fortsätter med att säga att bisexuella kvinnors utsatthet säger en hel del om deras situation mer generellt i samhället. Att vara en bisexuell kvinna kan kopplas till att vara osynliggjord på flera sätt, man passar till exempel inte in helt i gruppen heterosexuell kvinna och anses därmed inte ha samma värde men man anses inte heller vara tillräckligt lesbisk för att bli accepterad i det sammanhanget. Ett skäl till att man då befinner sig i en mer utsatt situation kan vara att man inte har lika starka sociala band som man kan söka stöd hos när något händer. Enligt henne är det också vanligt att bisexuella kvinnor i möten med stödorganisationer inte vill uttrycka att de är bisexuella på grund av den internaliserade homofobin som finns i samhället och därför inte syns i samma utsträckning som heterosexuella gör.

Detta är också något Ambjörnsson (2016) tar upp. Samhällets normer kräver av kvinnor att prestera rätt sorts begär för att bli accepterade, vilket i detta fall är det heterosexuella begäret (2016:95). Cornelia menar därför att det är viktigt att våga fråga om individens sexuella läggning i möten för att kvinnan ska förstå att hennes sexuella läggning är accepterad och för

att kunna förstå mer om vilken typ av utsatthet kvinnan befinner sig i för att kunna erbjuda det rätta stödet.

Om man istället väljer att jämföra gruppen bisexuella kvinnor med gruppen heterosexuella kvinnor menar Doris att bisexuella kvinnors utsatthet kan bero på att bisexualitet kan komma att öka en osäkerhet som redan finns hos den andra partnern, till exempel att hen blir orolig att den bisexuella kvinnan ska vara otrogen med både män och kvinnor. Det upplevda dubbla hotet skapar sedan ett behov av att öka bevakningen åt alla håll, vilket ökar isoleringen hos den utsatta kvinnan.

Vi frågade de intervjupersoner som mött våldsutsatta bisexuella kvinnor i sitt yrke om de hade märkt att det psykiska våldet tog en annan form än vad det brukade göra hos exempelvis heterosexuella kvinnor. Felicia kunde inte med säkerhet säga att hon träffat kvinnor som var bisexuella men svarade att även de personer hon träffat som levt i samkönade relationer beskrev samma mönster i det psykiska våldet som personer i heterosexuella relationer. Alice menar däremot att grundläggande mönster kan vara samma men att bisexuella kvinnor också är extra utsatta på flera sätt. Hon säger att:

Om du är tillsammans med någon som inte kommit ut till exempel, så har du en väldig makt över din partner, för du har någonting direkt att hota med - att om du inte passar dig nu så kommer jag att ”outa” dig eller så där. (Alice)

Trots att både Greta, Felicia och Bianca var tydliga med att deras verksamheter riktade sig till alla kvinnor var det ingen av intervjupersonerna som jobbade på något specifikt sätt för att nå ut till bisexuella kvinnor. Greta belyste dock vikten av att både kommunicera och affischera om verksamheten på ett inkluderande sätt.

Verksamheten som Cornelia jobbar för har inte heller ett specifikt förhållningssätt i arbete med bisexuella kvinnor men menar att det allra viktigaste, i samtalsbehandlande yrken, är att ha en aktuell bild av hur samhället ser ut. Genom att vara normkritisk och medveten undviker man också skadliga antaganden kring en persons sexuella läggning som kan orsaka negativa konsekvenser för personen.

5.4 Kategoriseringar och fördomar

Sexualitet är ett av begreppen som socialkonstruktivismen framhåller som något som ofta antas vara grundat i naturliga skillnader men som vid närmare betraktelse visar sig vara socialt konstruerade. Vår sexualitet påverkas av naturliga drifter, som driften att föröka sig, men sättet vår sexualitet tar sig uttryck på är sannolikt främst beroende av sociala omständigheter (Wenneberg 2001:62-63). Socialt konstruerade kategoriseringar är alltså inte en fast sanning men effekten blir fördomar som uppfattas som verklighet.

Genomgående i alla intervjuer ställde vi frågor kring fördomar samt bjöd in intervjupersonen till att reflektera kring varför vissa kategoriseringar existerade och hur det påverkade individen. Vi började med att fråga intervjupersonerna om de ansåg att det fanns fördomar kring våld i nära relationer generellt. Felicia förklarade att eftersom det i majoriteten av fallen handlade om en manlig förövare som utsätter en kvinna så utgår man ofta från att personen som berättar att den är utsatt för partnervåld är det av en manlig partner. Bianca och Elin går in på att det också finns fördomar kring vilken typ av kvinnor det är som utsätts för partnervåld och att det ofta målas upp en bild av att det är kvinnor med till exempel missbruksproblematik eller kvinnor som redan är i kontakt med socialtjänsten som blir utsatta.

De fördomar som sägs finnas kring män som utsätter kvinnor för våld är att det är män med utländsk bakgrund eller män som lider av en missbruksproblematik. Bianca går vidare med att förklara att de kvinnor hon möter kommer från alla samhällsklasser och har alla möjliga sysselsättningar vilket bevisar att det är en fördom som inte stämmer. Att partnervåld finns i alla samhällsklasser är samma slutsats som Brottsförebyggande Rådet (2009) kommer fram till i sin undersökning (2009:29).

Greta går in lite mer specifikt på kvinnors våld mot kvinnor och menar att fördomarna kring detta är att det inte finns. Detta eftersom det generellt finns fördomar och normer kring att kvinnor anses vara lugna och harmoniska och inte bråka med varandra i parrelationer. Detta är något som också Cornelia tar upp och förklarar att det oftast finns en bild av att det i samkönade relationer inte finns ett offer och en förövare då personer av samma kön är lika starka och likvärdiga. Om en våldsam situation skulle uppstå skulle det då bara gå att slå tillbaka, menar fördomarna, vilket är samma problematik som Register (2018) nämner kring

samkönat våld. Register (2018) framställer det dessutom som att kvinnor anses vara jämlikhetskampare och därför ej brukar våld (Register 2018:6-7).

Alla dessa fördomar är djupt rotade i normer kring kön och sexualitet. Wenneberg (2001) framhåller hur socialkonstruktivismen är kritisk till att låta "könsorgansskillnad" få en så avgörande betydelse och framhåller att skillnaden mellan könen blir en socialt producerad omständighet snarare än en kroppsligt baserad omständighet (Wenneberg 2001:65). Detta är värt att uppmärksammas då den här typen av normer och normativa uppdelning mellan könen potentiellt kan vara skadlig. Felicia menar att:

Det som skrivs i media är kanske mycket när det har varit en kvinna utsatt av en man så man kanske inte har i tanken att det jag är utsatt för är våld i nära relation. [...] Man kanske vet att någonting inte känns bra, att någonting är fel, att – jag mår inte bra i den här relationen, men tänker att det kanske bara är normala relationsproblem. Men man känner ändå att man behöver någon form av stöd och kontakt och så får man helt plötsligt reda på att det här är ju våld i nära relationer och det är samma om det är en man som utsätter en eller en kvinna. (Felicia)

Att samhället porträtterar våld i nära relationer som något en man utsätter en kvinna för kan leda till att det blir den enda kända bilden och att annan problematik göms men det kan också finnas ett syfte med att framhålla mäns våld mot kvinnor. Precis som Ekström (2016) skriver kan man genom att könsneutralisera debatten om partnervåld missa strukturer inom partnervåld som behöver benämnas för vad de är (Ekström 2016:22-23). Utmaningen i detta blir alltså att lyckas belysa olika utsatta grupper utsatthet utan att osynliggöra vare sig strukturer eller andra minoriteters utsatthet.

Det finns också andra exempel på situationer där samhällsinstanser har en normativ bild av partnervåld och missar att se vem förövaren är. Alice förklarar att det finns situationer då förövaren följer med sin partner till sjukhuset för skador hen själv orsakat men att sjukhuspersonalen, när de ser två kvinnor, utgår ifrån att de har en vänskapsrelation och påtalar att det måste vara skönt för den våldsutsatta att få stöd från sin väninna. En annan situation kan vara att det uppstår ett bråk i hemmet där grannarna ringt polisen som kommer till bostaden. När dörren sedan öppnas av två kvinnor och trots att de mycket väl kan ha mött

både förövaren och offret, utgår polisen från att det funnits en manlig förövare som har lämnat platsen och att situationen lugnat ner sig. I detta fall blir normerna tydligt skadliga för den våldsutsatta och det blir påtagligt att samhällsinstanser som kommer i kontakt med personer som blivit våldsutsatta behöver bli mer medvetna om hur partnervåld ser ut hos till exempel samkönade par.

Vi var också intresserade av att ta reda på om intervjupersonerna ansåg att det fanns fördomar kring bisexuella personer som kunde vara skadliga i förhållande till deras utsatthet för partnervåld. Både Felicia och Greta uttryckte att det säkert finns en hel del fördomar men att de upplever att medvetenheten kring ämnet ökar och att det är väldigt positivt. Alice går in lite mer på specifika fördomar och förklarar att bisexuella kvinnor översexualiseras och målas upp som promiskuösa. Detta speglas ofta i relationer med män genom att mannen tar sig äganderätt över bisexuella kvinnors sexualitet och porträtterar den som något som är till för hans egna njutning. I relationer med andra kvinnor kan det finnas fördomar om att man inte är tillräckligt lesbisk och därför inte accepteras helt. Detta dubbla utanförskap är något även Cornelia tar upp. Hon säger att bisexuella kvinnor möter fördomar både i den heterosexuella världen och i den lesbiska världen för att det inte finns en tillräckligt omtalad bisexuell värld. I den heterosexuella världen talar man om bisexualitet som något spännande och sexuellt. Hon tar också upp att det ofta riktas av mannen på ett sätt som ska innebära njutning för dem själva. När hon pratar om bisexualitet i den lesbiska världen säger Cornelia:

En kvinna som kan tänka sig att tända på en man är lite könsförrädare. En lesbisk är mer värd än en bisexuell för att en lesbisk håller sig till kvinnor medan en bisexuell går i säng med fienden, förtryckaren. (Cornelia)

Det finns därför ingen riktig plattform för bisexuella kvinnor att stå på i samhället, de befinner sig mellan två grupper som de aldrig riktigt passar in i vilket kan leda till att de osynliggörs. Det kan också vara en anledning till att de syns i statistiken men inte lika mycket i praktiken. Alice nämner under intervjun att det behovet som finns i samhället av att kategorisera gör att bisexuella personer blir kategoriserade utefter könet på personen de är tillsammans med. Det innebär att när en kvinna är tillsammans med en kvinna så kategoriseras hon som lesbisk och när hon är tillsammans med en man så kategoriseras hon som heterosexuell. Detta leder till att bisexuella kvinnor inte syns i lika stor omfattning men också att de då kanske har en tendens

att i stödsökande till en början benämna sig själva som heterosexuella eller homosexuella beroende på partnerns kön för att passa in i samhällets kategorier.

5.5 Vikten av att bredda vår kunskap

Av våra sju intervjupersoner var det få som upplever att bisexuella kvinnors utsatthet gör sig tydlig i praktiken och i deras verksamheter. Det kan finnas flera möjliga förklaringar till varför det ser ut så. Vi har valt ut tre återkommande teman.

Det första är att yrkesverksamma kanske inte ställer rätt frågor om sexualitet. Register (2018) framhåller att det finns en rädsla för stigmatisering genom att särskilja personers sexuella läggning vilket leder till att man undviker att fråga om det (Register 2018:3). Att normalisera och neutralisera kring sexuell läggning görs ofta av välvilja, för att man tänker att frågor om sexualitet och sexuell läggning kan vara känsliga eller för att man inte vill skilja på människor på grund av sexuell läggning, men att undvika frågan kan också leda till att sexuell läggning osynliggörs. Genom att neutralisera våldsutsattas sexuella läggning och enbart fokusera på andra aspekter av situationen riskerar man att förbise bakomliggande strukturer (Ambjörnsson 2016:61).

Cornelia, som är den enda av våra intervjupersoner som framhåller att man som yrkesverksam behöver veta vad den man möter har för sexuell läggning säger att det för henne är helt självklart att man måste våga fråga. Hon framhåller att de mer specifika frågorna om sexualitet och sexvanor blir viktiga för den enskilda kvinnans sexuella hälsa och för att tydliggöra vilken riskutsatthet kvinnan har. Hon menar också att yrkesverksamma genom att ställa dessa frågor kan ta fram rätt sorts insatser för att möta problematiken.

Trots att de flesta av intervjupersonerna berättar att de inte frågar kvinnor de möter om deras sexuella läggning för att det inte nödvändigtvis är relevant, varav Alice är en av dem, framhåller Alice hur viktigt det är att vara påläst och öppensinnad för att inte falla för fördomar.

Jag har massor kvar att lära mig så jag målar verkligen inte upp mig själv som en självutnämnd expert, men när du arbetar med människor i samtal är det så viktigt att vara påläst. Särskilt om hbtq-frågor för vi vet inte. Jag kan sitta med en tjej som pratar

om sin manliga partner och jag har ingen aning om hennes sexuella läggning. Jag kan anta att hon är hetero, hon kan lika gärna vara bi. (Alice)

Det andra är att bisexuella kvinnor eventuellt inte söker sig till de insatser och verksamheter som våra intervjupersoner jobbar med. Alice berättar att en del av hennes yrkesroll går ut på att arbeta fram sätt att bli mer inkluderande i sin verksamhet för att bygga ett större förtroendekapital. Verksamheten som Alice jobbar för har tidigare arbetat med att uppmärksamma gay-kvinnor och hbtq-spektrumet i stort men Alice berättar att det skulle kunna finnas en mening med att, i deras verksamhet, specialisera sig på bisexuella kvinnor. ”Särskilt när man läser statistiken också och att det är en grupp som kanske känner mindre förtroende för myndigheter till exempel. Så nej, vi kan absolut bli bättre” avslutar hon.

Både Elin och Doris berättar att de inom sina verksamheter ofta pratar om olika sexuella läggningar och transfrågor. De båda säger att de då diskuterar hur deras möjlighet att hjälpa alla sorters kvinnor ser ut. Elin frågar sig till exempel hur det skulle kunna påverka andra kvinnor inom en verksamhet om det till exempel finns kollektiva boenden eller liknande. Även Cornelia problematiserar idén om könsseparatistiska skyddade boenden. Hon framhåller hur skyddade boenden inte tillåter män:

Men vad hjälper det mig om min förövare är en kvinna? Där har man inte tänkt på den aspekten, och det är en aspekt som är jätteviktig för en bisexuell kvinna som kanske är utsatt av sin fru. Det är många instanser i samhället som påverkar, alltså där samhället konkret skapar situationer där bisexuella kvinnors specifika behov inte tillgodoses. (Cornelia)

Det tredje är att det beror på kunskapsluckor i samhället. Enligt Alice brister kunskapen om hbtq-frågor inom flera delar av samhället och ger exempel på polisen, socialtjänsten och psykiatrien. Hon berättar sedan att personer inom hbtq-spektrumet som behöver psykologkontakt till exempel inte kan ta för givet att gemene psykolog kommer att ha insikt i hbtq-frågor. För sådant måste man istället söka sig till psykologer som utnämnt sig som hbtq-kunniga.

Jag tror att vi har mycket mer i arbetet att göra för att uppmärksamma bisexuella tjejer. För som jag sa tidigare så är det verkligen en grupp som hamnar mellan stolarna.

(Alice)

”Det finns inte tillräckligt med siffror om kvinnor” säger Cornelia och fortsätter sedan förklara att arbetet med till exempel bisexuella kvinnor blir ett så kallat moment 22 där man inte skapar insatser för gruppens utsatthet för att det inte finns någon forskning och att det inte görs någon forskning för att det inte finns några siffror om kvinnor, än mindre om specifikt homosexuella och bisexuella kvinnor.

Cornelia riktar sedan frågan tillbaka mot oss. ”Och jag tänker, bara om ni tänker tillbaka under er utbildning, hur mycket har ni läst om bisexuella kvinnor?”

6. Avslutande diskussion

Syftet med vår studie var att undersöka hur yrkesverksamma resonerar kring psykiskt partnervåld mot bisexuella kvinnor som fenomen med fokus på kontroll och makt. För att tydliggöra hur vi lyckats besvara våra tre frågeställningar har vi valt att diskutera en i taget.

Hur resonerar intervjupersonerna kring kopplingen mellan psykiskt våld och makt/kontroll? Resultatet visar att flera av de yrkesverksamma ser ett samband mellan psykiskt våld, makt och kontroll men att makt inte nödvändigtvis tar sig uttryck genom kontroll. I intervjuerna framgår å ena sidan att makt kan ses som i grunden positivt och att det är okej i en relation att dela upp makt på det sätt man finner lämpligt inom förhållandet. Å andra sidan framgår det från intervjuerna att makt som begrepp inte behöver vara negativt men att de, i de yrkesverksammas arbete, ofta får en negativ effekt. Viljan att ha makt leder till maktutövning vilket är en vanligt förekommande orsaka bakom förövarens våld. Kontroll däremot var alla intervjupersoner kritiska till att det skulle kunna vara positivt. Flera intervjupersoner anser att kontroll är en maktutövning i sig som blir en form av psykiskt våld framhåller att kontroll inte har en plats i en sund relation.

Hur beskriver intervjupersonerna att bisexuella kvinnors utsatthet för våld i nära relationer tar sig uttryck? Resultatet visar att flera av intervjupersonerna som arbetar med partnervåld och möter våldsutsatta inte är medvetna om att bisexuella kvinnor är överrepresenterade i

statistiken. De framhåller också att de inte mött kvinnor som uttryckligen sagt att de är bisexuella samt att de flesta våldsutsatta kvinnor de träffar säger sig vara i en heterosexuell relation. De intervjupersoner som har mött antingen bisexuella kvinnor som blivit utsatta, eller kvinnor i samkönade relationer som blivit utsatta menar dock att det i stort inte finns någon skillnad på hur det psykiska våldet tar sig uttryck beroende på kön eller sexuell läggning men att bisexuella kvinnor utöver de vanligaste förekommande typer av psykiskt våld också oftast får utstå en typ av våld som grundar sig i fördomar kring bisexuella kvinnors sexualitet och deras position i samhället.

Ett flertal av de personer vi intervjuade förklarar att de inte frågar om en kvinnas sexuella läggning och därför oftast inte vet om hon är bisexuell vilket kan leda till att de mött bisexuella kvinnor utan att veta om det. Endast en respondent utmärker sig genom att berätta att hon alltid frågar om sexuell läggning för att det är en viktig del i att förstå vilken typ av utsatthet kvinnan befinner sig i och för att kunna erbjuda rätt sort stöd. En del av utsattheten sägs också kunna bero på den heteronormativa bilden av partnervåld vilket leder till att andra samhällsinstanser misslyckas med att skydda en utsatt bisexuell kvinna, exempelvis i möten med polis eller sjukhus.

Avslutningsvis uttrycker flera av intervjupersonerna att det finns ett behov av att bredda kunskapen kring bisexuella kvinnors utsatthet för partnervåld för att öka uppmärksamheten kring problemet.

Vilka eventuella bidragande faktorer ser intervjupersonerna till bisexuella kvinnors utsatthet för partnervåld? På grund av att det endast är ett fåtal av våra intervjupersoner som har insikt i bisexuella kvinnors utsatthet är det svårt att svara på vad utsattheten beror på. Istället resonerar de yrkesverksamma kring bakomliggande orsaker till att målgruppens utsatthet inte gör sig tydlig i praktiken. En förklaring som lyfts är att de yrkesverksamma sällan ställer frågor om sexuell läggning då flera framhåller att de bemöter alla våldsutsatta kvinnor på samma sätt och att personens sexuella läggning inte är relevant. De yrkesverksamma kan således ha mött flera bisexuella kvinnor i sitt arbete utan att veta om det. En andra förklaring kan vara att bisexuella kvinnor inte söker sig till stödverksamheter vilket skulle kunna bero på att de inte känner sig inkluderade i insatserna som erbjuds eller på en misstro inför myndigheter. Slutligen är en tredje förklaring att det beror på kunskapsluckor i samhället

kring bisexuella kvinnor och deras utsatthet för partnervåld som i sin tur leder till att det varken uppmärksammas eller forskas vidare på.

6.1 Vidare forskning

Resultaten av vår studie visar på ett behov av vidare forskning och mer statistik kring bisexuella mer allmänt. Vi ser också att det skulle vara viktigt att genom vidare forskning undersöka och jämföra bisexuella kvinnors och bisexuella mäns upplevelser av partnervåld för att förstå vilka skillnader och likheter som finns.

Slutligen delade Doris med sig av en tanke som väckte en ny fråga hos oss. Hon spekulerade kring hur kvinnor som tidigare varit tillsammans med en man och i det förhållandet blivit våldsutsatt tenderar att, efter uppbrottet, bli tillsammans med en kvinna. Det hade varit intressant att undersöka hur en sådan koppling ser ut och hur sambandet mellan tidigare utsatthet och val av partner kan förstås, i termer av makt och kontroll.

7. Referenser

- Alvesson, Mats & Sköldbäck, Kaj (2018). *Reflexive methodology: new vistas for qualitative research*. Third edition Los Angeles: Sage
- Ambjörnsson, Fanny (2016). *Vad är queer?*. 2. utg. Stockholm: Natur & kultur
- Baier, Matthias & Svensson, Måns (2018). *Om normer*. Upplaga 1 Lund: Studentlitteratur
- Bermea, Autumn M. van Eeden-Moorefield, Brad & Khaw, Lyndal (2018). A Systematic Review of Research on Intimate Partner Violence Among Bisexual Women, *Journal of Bisexuality*, vol.18 nr.4, 399-424, DOI: 10.1080/15299716.2018.1482485
- Brottsförebyggande rådet (2014). *Brott i nära relationer*. Rapport 2014:8
- Brottsförebyggande rådet (2009). *Våld mot kvinnor och män i nära relationer*. Rapport 2009:12
- Butler, Judith (2007). *Genustrubbel: feminism och identitetens subversion*. Göteborg: Daidalos
- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber
- Dalen, Monica (2015). *Intervju som metod*. 2., utök. uppl. Malmö: Gleerups utbildning
- Dichter, M. E., Thomas, K. A., Crits-Christoph, P., Ogden, S. N., & Rhodes, K. V. (2018). Coercive control in intimate partner violence: Relationship with women's experience of violence, use of violence, and danger. *Psychology of Violence*, 8(5), 596-604
- Ekström, Veronica (2016). *Det besvärliga våldet: Socialtjänstens stöd till kvinnor som utsatts för våld i nära relationer*. Diss. (sammanfattning) Linköping : Linköpings universitet, 2016
- Europarådet (2014) *Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet*
[<https://www.regeringen.se/4ab7f1/contentassets/038f833256a644aba439f31559e7e9fb/europaradets-konvention-om-forebyggande-och-bekampning-av-vald-mot-kvinnor-och-av-vald-i-hemmet.pdf>]. Hämtad 2019-05-08]
- Foucault, Michel (1980). *Sexualitetens historia 1 Viljan att veta*. Stockholm: Gidlund
- Goldberg, Naomi G. & Meyer, Ilan H. (2012). Sexual Orientation Disparities in History of Intimate Partner Violence: Results From the California Health Interview Survey. *Journal of Interpersonal Violence*. vol.28 nr.5
- Hirdman, Yvonne (1988). Genussystemet: reflexioner kring kvinnors sociala underordning. *Kvinnovetenskaplig tidskrift*. 1988:3 s.49-63

- Lantz, Annika (2013). *Intervjumetodik*. 3., [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Masri, Alexandra (2018). Equal Rights, Unequal Protection: Institutional Failures in Protecting and Advocating for Victims of Same-Sex Domestic Violence in Post-Marriage Equalit. *Law & Sexuality: A Review of Lesbian, Gay, Bisexual & Transgender* 2018 vol.27
- Merry, Sally Engle (2006). *Human rights and gender violence: translating international law into local justice*. Chicago: The University of Chicago Press
- Messinger, Adam M. (2011), Invisible victims: same-sex IPV in the National Violence Against Women Survey. *Journal of Interpersonal Violence* vol.26 nr.11
- Register, Sophie E. (2018) "Maybe it's Just Different with Girls: A Social-Ecological Analysis of Intimate Partner Violence in Femaleon-Female Relationships," *International Social Science Review*: Vol. 94 : Iss. 2 , Article 1.
- Rennstam, Jens & Wästerfors, David (2015). *Från stoff till studie: om analysarbete i kvalitativ forskning*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- RFSL (2019) *Begreppsordlista*. [<https://www.rfsl.se/hbtq-fakta/begreppsordlista/> Hämtad 2019-05-14]
- Trost, Jan (2010). *Kvalitativa intervjuer*. 4., [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Stulberg, Lisa M. (2018). *LGBTQ social movements*. Cambridge: Polity Press
- UN Women (2019) *Kvinnokonventionen* [<http://www.unwomen.se/vad-vi-gor/uppdrag-sverige/kvinnokonventionen/>]. Hämtad 2019-05-19]
- Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Walters, M.L., Chen J., & Breiding, M.J. (2013). *The National Intimate Partner and Sexual Violence Survey (NISVS): 2010 Findings on Victimization by Sexual Orientation*. Atlanta, GA: National Center for Injury Prevention and Control, Centers for Disease Control and Prevention.
- Wenneberg, Søren Barlebo (2001). *Socialkonstruktivism: positioner, problem och perspektiv*. 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi

Bilagor

Bilaga 1: Brev

Förfrågan om medverkan i studie inför C-uppsats

Informationsbrev och förfrågan om medverkan i en kvalitativ studie om våld i nära relationer med inriktning på psykiskt våld mot bisexuella kvinnor.

Vi som utför studien heter Karin Samuelsson och Amy Nicolas och vi läser sjätte terminen av socionomprogrammet på Lunds Universitet. Studien kommer att användas i vår C-uppsats och slutresultatet kommer att presenteras i form av en skriftlig rapport vid universitetet som en del av vår utbildning och kandidatexamen.

Vår studie bygger på kvalitativa intervjuer där vi önskar intervjua dig som yrkesverksam och som har erfarenheter och tankar om ämnet nämnt ovan. Vi ser det som ett angeläget ämne att belysa och sprida kunskap om, då det riskerar att försvinna bakom andra typer av våld och problem i nära relationer. Vi hoppas att du vill och kan dela med dig av din insikt.

Intervjun förväntas pågå i ca 60 minuter. Vi önskar också göra en ljudinspelning av intervjun ifall detta känns okej för dig.

Du som medverkande kommer att avidentifieras och studien kommer att behandlas konfidentiellt i enlighet med Sekretesslagen.

Din medverkan är frivillig och kan avbrytas när som helst.

Du som medverkande har rätt till att ta del utav det material vi samlat in genom intervjun.

Vid tillfälle för intervjun kommer den här informationen delges återigen för förtydligande och du har då också tillfälle att ställa frågor till oss ifall du undrar något. Efter det kommer vi att samla in ett skriftligt samtycke innan intervjun påbörjas.

Med vänliga hälsningar

Karin Samuelsson & Amy Nicolas
Socialhögskolan
Lunds Universitet
Mejl: [REDACTED], [REDACTED]

Handledare: Annika Capelán
Socialhögskolan
Lunds Universitet
Mejl: [REDACTED]

Bilaga 2: Intervjuguide

Intervjuguide

Beskrivning av sammanhang

Anonymitet

Inledande frågor:

-Beskriv din yrkesroll (Utbildning? Tidigare yrkeserfarenheter? Hur länge har du jobbat med denna typ av ärenden? Hur blev det att du började jobba här?)

-Hur ser en vanlig arbetsdag ut för dig?

-Vilket åldersspann är det på personerna du möter i ditt arbete?

Frågor om våld i nära relationer:

-Vad har du för erfarenhet, från ditt arbete, utav våld i nära relationer?

-Vad innebär våld i nära relationer för dig?

-Vilka former av våld möter du som yrkesverksam?

-Finns det någon form av våldsproblematik du möter oftare?

-Vilken form av hjälpinsatser erbjuder ni för våldsutsatta kvinnor?

-Hur skulle du beskriva psykiskt våld?

-Möter du psykiskt våld i ditt yrke?

-(Om ja) På vilket sätt?

-(Om personen redan nämnt psykiskt våld) Om vi återgår till psykiskt våld i nära relationer, hur bemöter ni det i er verksamhet?

-Hur kan psykiskt våld ta sig uttryck?

Frågor om makt och kontroll:

-Vad är makt för dig?

-Är makt alltid negativt?

-Hur skulle du beskriva begreppet makt i kontexten av nära relationer?

-Hur tar sig maktutövande uttryck?

-Hur skulle du beskriva kontrollbeteenden i nära relationer?

-Vad är kontroll (i en nära relation)?

-När och hur blir kontroll i en relation ett problem enligt dina erfarenheter?

Frågor kring målgruppens utsatthet:

(Ta upp statistiken som visar på hur bisexuella kvinnor ofta bli utsatta)

-Är bisexuella kvinnors utsatthet för våld i nära relationer något som gör sig tydligt i ditt arbete?

-I jämförelse med andra grupper, utmärker sig bisexuella kvinnor som mer utsatta?

-(Om ja) På vilket sätt blir det märkbart?

-Skiljer sig det våld som bisexuella kvinnor beskriver mot andra berättelser om våld i nära relationer?

-Vilka faktorer anser du är bidragande till att statistiken ser ut såhär?

-Finns det något som statistiken döljer som du ser i ditt arbete?

-Har du erfarenheter kring bisexuella kvinnors upplevelser av maktutövning inom relationer?

-Hur kan det se ut?

-Arbetar ni på något specifikt sätt med den här målgruppen?

Frågor kring fördomar:

(Denna kategori tillkom efter första intervjun)

-Fördomar om våld i nära relationer?

-Fördomar om bisexuella kvinnor?

Avslutande frågor:

Göra en sammanfattning av vad som sagts

-Finns det något du vill tillägga, utveckla eller komplettera?

-Finns det någon fråga du saknat i den här intervjun som du önskar att vi tagit upp?

-Skulle det vara okej att kontakta dig om vi ser ett behov av förtydliganden?